8

AMATÉRSKÁ SCÉNA

ROČNÍK 7
SRPEN
4 KČS

AS 70

PŘEDSTAVUJEME VÁM

Chceme vám dnes představit soubor, který rozdává již deset roků dobrou náladu a smích svému obecenstvu snad po celé republice. Deset let trvání souboru není jistě žádné velké jubileum. Hodnotíme-li však podle kroniky postupně rok za rokem, byla to léta bohatá a úspěšná. Ne, opravdu se nechlubíme, když říkáme, že přerovská MEOPŤANKA začala hrát a začala i vyhrávat. Nejprve jako dechová sedmička v okresních, krajských a v roce 1961 v ústředním kole STM. Na počátku všeho byla tedy dechovka, která však v březnu r. 1960 odjíždí posílena konferenciérskou dvojicí s prvním estrádním pořadem do Špindlerova Mlýna. A tímto pořadem začíná také existovat estrádní soubor Meopťanka. Dlouho nezůstává jen u hodinového pořadu a původního složení souboru. Meopťanka má brzy své zpěváky, orchestr je doplněn na obsazení, při kterém je možno hrát i pop-music a je obohacen osmičlenným dívčím baletem. V tomto složení vyhrává ústřední kolo STM v oboru vyspělých estrádních skupin roku 1962 v Plzni.

V současné době má Meopťanka 20 členů s věkovým průměrem pětadvacet let. Má své autory-scénáristy i hudebního skladatele a tradičně každým rokem přichází s novým autorským pořadem. Soubor se již několik roků neomezuje pouze na pořady estrádně revuální, ale s úspěchem uvedl také několik muzikálů. S těmi se zúčastňuje pravidelně nejvyšších soutěží estrádních a divadelních souborů ČSSR (Týždeň humoru a satiry – Bratislava, Krnovský divadelní máj aj.). Třikráte reprezentovala Meopťanka závod Meoptu Přerov v zahraničí (Katovice, Drážďany, Berlín, Míšeň). Ve všech případech připravil soubor program v řeči svých hostitelů.

V letošním jubilejním desátém roce svého působení studuje pořady dva: Estrádní show-revui „Schůzka s Meopťankou" a muzikálovou detektivní komedii „Mr. Holmes zasahuje!" Prvý ze jmenovaných pořadů čerpá z desetileté činnosti souboru a vybírá z bohatého repertoáru to nejlepší. Tak docela však tato revue retrospektivní nebude. Přináší i nové scénky, melodie a balet. A účinkovat budou všichni ti nejlepší, kteří za deset let existence souboru s Meopťankou pracovali. Muzikálovou komedii „Mr. Holmes zasahuje!" napsali naši autoři jednotlivým členům Meopťanky přímo na tělo a role legendárního Sherlocka Holmesa a jeho nerozlučného přítele dr. Watsona připsali protagonistům souboru, J. Vavrouškovi a I. Kolaříkovi. Pořad je vlastně pokračováním velmi úspěšné muzikálové detektivky „Vražda v Music-Hallu", kterou Meopťanka uvedla v loňském roce.

-IK-

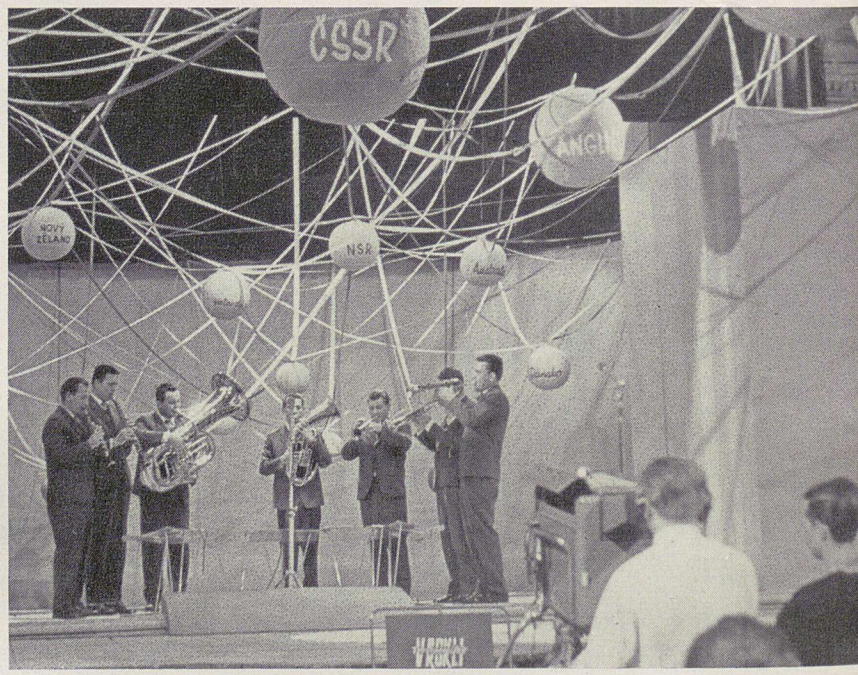

ŽIVÉ ZÁZEMÍ AMATÉRSKÉHO DIVADLA

jsou soubory, které neznají porotci krajských a ústředních přehlídek, jejich jména figurují jen na seznamech okresních metodiků. Občas přijde udivenému autorovi z DILIA malý obnos, řekněme 12,60 Kč, za uvedení jeho hry z Lužce nad Cidlinou, z Krouny, Klamoše, Hrádku či Hlušic. A jen podrobný atlas či lexikon obcí řeknou, kde to či ono místo leží. A právě tady, většinou bez ambicí na vyšší soutěžní kola, žije ochotnické divadlo v tom nejvlastnějším slova smyslu, ze skutečné potřeby, nezbytí společenského života. I tady je divadlo pro každého herce tou institucí věčně přitahující, malým dětem poskytující velikost prvního autentického divadelního zážitku. S tím stoupá závažnost této sféry amatérské divadelní práce a zde se ukazuje ochotnické divadlo jako sociologický problém, díváme-li se na ně z hlediska vnějšího odborného vlivu. Většinou se došlo k závěru, že náklady na spojení s konkrétní organizátorskou a odbornou pomocí nejsou rentabilní. Důvod tkvěl často v poměrném neúspěchu tohoto spojení, stavěném do kontrastu s poměrným úspěchem práce profesionála ve vyspělém souboru.

Tyto řádky nechtějí hájit jen pomoc určitému typu souboru. Musím však v souvislosti s úvahami o novém pojetí kulturně výchovné práce, diskutovaným již několik let, zdůraznit péči o tuto primární, podle mého soudu i nejmasovější sféru amatérského divadla. Nejde o metodickou pomoc v úzkém odborném pojetí, realizace inscenace se vším všudy. Soubory tohoto typu potřebují vytvořit na jedné straně jistý systém organizace studia inscenace. Systém, který by vyhovoval stupni jejich zájmu, tomu, co od práce v souboru členové požadují, nejen práci, ale také zábavu. Na druhé straně jde o to, aby odborný kontakt s těmito soubory byl schopen sehrát také roli zprostředkujícího činitele v poznávání současné divadelní kultury, aby zájem byl proměňován v trvalou hodnotu vztahu k umění jako celku, k nalezení správného místa celé umělecké sféry v životě každého člena souboru. Tato práce, která klade značné nároky na způsob profesionálního kontaktu s ochotnickým prostředím, má mnoho pozitivních aspektů, rozšiřuje společenskou úlohu ochotnického divadla v kulturně výchovném smyslu. V této rovině vztahu se formují přístupy lidí k umění, zde se vytváří bohaté kulturní zázemí, které dobré umění vždycky potřebuje.

Měli bychom se konečně rozejít s představou, že jediným a všeplatným měřítkem úspěšnosti ochotnické práce v každém místě je uměleckost inscenace. Je jistě cílem každého, kdo na poli ochotnického divadla pracuje, dosáhnout nejlepšího výsledku. Práci v souboru však nelze obětovat vždy jen jemu a zapomenout na širší záběr této činnosti, který přímo vyplývá z charakteru prostředí a stupně zájmu členů souboru. Tím není ještě řečeno, že by mělo být vše prominuto, co se týká dramaturgie, základních etických přístupů k dílu jako takovému a podobně.

V Lužci nad Cidlinou hráli například Štolbovu Závěť. Měřeno velice mírným měřítkem, šlo o nepodařené představení, to však neubírá nikterak na ceně této práce v místě samém, na roli, kterou tu divadlo hraje. Ve vedlejší obci Staré Skřeněři je soubor vyspělejší, nejen v úrovni a možnostech svých členů, ale v systému, které divadlo v obci zaujímá jako důležitý osvětový činitel zasahující práci občanů v širším slova smyslu, ne jen prostřednictvím představení. V Klamoši si dnes budují nové jeviště, soubor získává ze školy stále novou členskou základnu. Mnozí z ní časem odpadnou, ale kontakt s kulturním životem jako celkem tu navazuje právě ochotnická práce. Výčet by se mohl prodloužit. Několik vesnic, málo od sebe vzdálených, každá má specifické pojetí funkce divadla v místním životě obce. Vyplývá to jistě z práce vedoucího, míry jeho zkušeností i podmínek obce samé. Rozdílné modifikace přístupu k divadlu v kontextu místní kultury jsou pro organizátorské a metodické spojení okresu s místem závazné.

Soubory, které nikdy nevystoupí na žádné ze špičkových přehlídek, jsou živým zázemím amatérského divadla. Stojí-li jejich jména pouze v celkových výkazech o amatérské činnosti — je to škoda. Jsou totiž spojnicí, přes kterou je možno uplatnit mnoho z programu kulturní výchovné práce, jsou spojnicí, kde není třeba formálnosti a administrativních cest, a to je bezesporu velká přednost.

PETR PRŮŠA

průhledy

budoucí obecenstvo...

I.

Nedávno vyšla nově přepracovaná kniha prof. MUDr. Josefa Hynie DrSc, našeho nejznámějšího sexuologa. (Nar. 1900.) Je to kniha zajímavá a poučná nejen s ohledem na každodenní problémy lidské v této oblasti, ale také s ohledem na divadlo.

Zeptáte se možná, proč právě na divadlo? Můžeme tedy říci, že na umění a výchovu uměním vůbec. Ale nejprve bych rád několik vět z knihy *Sexuální život* (Státní zdravotnické nakladatelství, Praha 1969) citoval: „Velký vliv na životní styl v mužském nebo ženském smyslu má též výchova. Je-li výchova hochů moc mazlivá, nejsou chlapci vždy pro životní požadavky dostatečně připraveni... naopak zase, když jsou dívky tvrdě vychovávány, nevyvine se dostatečně jemné cítění pro chápání lidské duše... Mezi nepříznivé vlivy na sexuální vývoj patří už z doby dětství též dojmy, které vedou k přidružení pocitu hrůzy nebo úzkosti k představám, které mají cokoli společného se sexualitou... Někdy se tvrdí, že zkreslená pravda o pohlavních záležitostech je schopna podrýt důvěru k rodičům a vychovatelům. Spíše bych dal za pravdu těm, kteří čekají, že děti jsou zvyklé na všelijaké báchorky a povídky, které nepodrývají důvěru k rodičům, cítí-li děti, že to rodiče s nimi myslí opravdu dobře... Mnohé věci týkající se pohlavního života děti nemohou chápat, i kdybychom se o to sebevíce namáhali...“

Několik vět z knihy prof. Hynie jsem necitoval na nějakou podporu svých tezí na toto téma, ale jen tak volně, k informaci, o níž by měl vědět každý, kdo s touto problematikou v umění má něco společného.

II.

Samozřejmě, že určitý záměr jsem měl... Byl jsem totiž nedávno na večerním představení Shakespearovy hry *Oko za oko* v Realistickém divadle. V hledišti sedělo téměř výlučně mladé obecenstvo, ti, kteří už měli legitimaci čerstvě vystavenou v kapse, i ti mnohem menší, které bylo sotva vidět v křeslech. Sem tam pan učitel nebo paní učitelka. Pan prof. Hynie píše: „Mnohé věci, týkající se pohlavního života děti nemohou chápat, i kdybychom se o to sebe více pokoušeli...“ Byl to prostě děsný večer, chvíli jsem měl zlost, že jsem právě mezi tímto obecenstvem, tak rozdílně reagujícím, momenty to všechno bylo k popukání a jindy jsem se snažil vžít do myšlenkových pochodů toho malého cvrlíka přede mnou, ostříhaného pěkně na pěšinku, jak slyší jistě úplně cizí slova jako „hampejz“, „ženská pěkně zakulacená“... „smilnost“, „chlípnost“ atd. Dítko sedělo a ti větší se smáli, jenže dítko nevědělo čemu, bylo ukázněné nepohnulo se ani tehdy, kdy ti větší radostně komentovali všelijaké to „vošahávání“ a veselé shakespearovské hýření silnými slovy nad radostmi života. Inu, dobrému klasikovi není nic lidského cizí, v čemž tedy pan Shakespeare rozhodně, coby skutečný velikán a milovník života, nezůstal své pověsti nic dlužen. Hra Oko za oko je pak speciálně napsána vlastně na toto téma — cti, mravnosti a nemravnosti, na téma poctivosti a morálky jedněch a nepoctivosti a nemorálnosti těch druhých. Je to jistě jedna z nejslabších her pánĕ Mistra a režisér Fr. Laurin ať dělal co dělal, nevykřesal z představení víc než lechtivou zábavičku bez nějakých lepších hereckých výkonů.

Leč vraťme se k těm malým divákům v hledišti. Musel to být pro mnohé šok, pro jiné, už chytřejší, výtečná příležitost slyšet něco, o čem si dosud povídali „jen tak“, mezi sebou; ti nejmenší zůstali nedotčeni a s přibývajícím časem začali stále vydatněji šustit papírky od bonbónů nebo štouchat Pepíka vedle do žeber, což si Pepík nedal samozřejmě líbit, takže paní učitelka musela pořádně zasyčet (pssssst), aby na chvíli zjednala pořádek. Větší pozornost vyvolal kupříkladu Lotrando, už svým jménem, nebo hostinský coby hampejzník, protože dělal grimasy, jimž ti malí alespoň rozuměli... Inu, byl to tedy večer!

III.

Pak se rozsvítilo a byla přestávka, učitelský sbor se sešel ke krátké poradě a po přestávce zůstalo hlediště prázdné, ti malí a nejmenší šli na kutě, mohli zůstat jen ti větší, s občanským průkazem v kapse. Myslím, že to bylo rozhodnutí celkem správné, ani ne tak z důvodů mravnostních, ale kvůli představení, aby se děti nenudily...

Co z toho všeho plyne? Především jistě fakt, že nějaké škole, měl jsem dojem, že byli v Praze na školním výletě — snad až z Moravy — prodal někdo, snad šikovný náborář, nebo někdo jiný, představení, které se těmto dětem vůbec nehodilo. Samozřejmě, svědčí to nejen o „píli“ toho pana Kohosi, ale i o učitelích, kteří patrně o Shakespearově hře neměli ani páru. I když Oko za oko je hra méně známá, zcela odpustitelné to není. Tak bychom mohli hledat příčiny a viníky dlouho. Jenže o to ani nejde. Spíš jsem si kladl jako otec otázku sám pro sebe, jestli bych na takové představení a tuto hru svá dvě dítka — prvňáka a čtvrťáka — pustil či ne, přesněji: poslal nebo neposlal. Kde vlastně začíná nějaká jasná hranice „přístupnosti“ a „nepřístupnosti“?

Prof. Hynie píše: „Někdy i velmi prohnané dospívající starší děti poučují mladší děti mnohem šetrnějším způsobem, než to dovedou dospělí...“ To je tedy spíš na obranu těch malých. My velcí jsme mnohdy pramálo moralistní pokud jde o nás samotné, ale nasadíme velice moralistní tvář, jde-li o ty mrňousy, nebo i o ty větší, jimž už dnes můžeme říkat klidně „budoucí obecenstvo“. A jaké si je vychováme, takové je budeme mít. Rozhodnutí učitelského sboru bylo v uvedeném případě asi správné, ale neodkládejme z cesty života před dětmi vše, co se nám zdá být momentálně „nemravné“, nebo „nevhodné“. Soudím, že co může vidět velký člověk, tedy dospělý člověk, může v podstatě vidět i dítě. Ovšem musí jít o umění a také celková skladba díla musí být dítěti pochopitelná. Hra Oko za oko je tematicky pro dětský svět nudná, příběh se vleče a motá kolem věcí, o nichž dětská duše zatím skutečně nemá ani páru. Na druhé straně si myslím, že odstraňovat milostné motivy třeba i z pohádek a zbavovat jeviště erotických motivů kdykoli jde o představení pro „budoucí obecenstvo“, je nesmysl. Jistě, záleží konkrétně na hře, na věku mladých diváků, na řadě jiných, mnohdy rozhodujících komponentů (např. jestli dítě sedí v divadle s rodiči, kteří mu mohou ledaco vysvětlit, nebo je-li vedle stejně nezasvěceného spolužáčka...).

Ne, nechci z tohoto jednoho veselého i smutného večera dělat žádné moudré závěry. Chtěl bych se jen přimluvit u rodičů, u divadel, u všech, kteří kulturu pro malé připravují, aby byli v těchto věcech nanejvýš citliví. Znám jen málo her, na nichž by se děti mohly dovědět něco, co je nevhodné. Zato znám mnoho vychovatelů, kteří jsou svatější než svatí. Uvažme tyto věci. To za prvé. A za druhé: opět jsem si musel připomenout, čemu tak vulgárně už léta říkáme někdy „problematika divadla pro děti a mládež“. V Praze hrají pro děti u Wolkrů, někdy odpoledne ND, jinak velmi málo divadel, snad žádné. Nevyplatí se to! Jenže chodit stále k Wolkrům malí také nemohou, herci i styl divadla se okoukají, měli by jít i jinam. Když hráli v ND Strakonického dudáka, byla všechna odpolední nedělní představení vyprodána zájezdy, pražské děti se tam dostaly jen s obtížemi. Nezbývá než vyzvat amatérské soubory, nechť převezmou iniciativu. Jistě jim to nemusím připomínat, dělají to i bez mé výzvy. A to je dobře!

Aleš Fuchs

VRATISLAV SPILKA

SEDMERO DNŮ KRNOVSKÝCH

Už po dvanácté přivítalo sličné město Krnov celou řadu amatérských souborů, které všechny bez rozdílu spojuje neutuchající láska k divadlu. Však také nacházejí v Krnově své diváky, kteří už po mnoho let zaplňují do posledního místečka rozsáhlé hlediště Divadla Julia Fučíka a svou pohostinností a upřímným zájmem o celý festival spolu s obětavým a perfektně fungujícím organizačním štábem učinili z divadelních májů opravdový divadelní a společenský svátek. Mladší bratr Jiráskova Hronova roste do krásy a všichni jeho kmotrové o něj pečují s neúnavností dnes už pověstnou. Již samotná účast na tomto měření sil je považována soubory z mnoha končin republiky za úspěch nikoli ledajaký.

Z hronovské inscenace Jiráskova Pana Johanesa

SVÁR ALEGORIE S AUTENTICITOU

Poprvé se zvedla opona Divadelního máje nad představením *Pana Johanesa* Aloise Jiráska, které přivezli krnovskému publiku Hronovští. Jirásek sám nazývá svou hru pohádkou. Je reminiscencí na krajinu jeho dětství, opředenou lidovými pověstmi a poezií. Podobenství o princezně Kačence, pronásledované krutým vládcem krkonošských hor — pohádkovým Rybrcoulem, je podobenstvím o touze prostého a statečného lidu po svobodě, personifikované v princezně Kačence, již ochraňuje ze všech sil proti mocným a zlým silám. Herecky zaujaly v představení, jež převážně položilo důraz na realistickou drobnokresbu, zvláště dvě postavy: Bába kořenářka v podání V. Štelzigové a L. Červený jako Pan Johanes-Rybrcoul. Kořenářka se celkovým pojetím přiblížila do značné míry představě moudrého českého lidového typu vesnického minulých dob, typu nepostrádajícího jímavosti, jehož zásluhou si obecně český národ v historii udržel morální a národní zdraví.

Mýlka nastala — mám za to — mezi textem předlohy, která počítá se strunou pohádkové alegorie, tedy s fenoménem poetickým, básnickým — a použitím tomu neodpovídajících divadelních prostředků. Režie (Josef Vavřička) se opřela spíše o propracování autentického životního prostředí, v němž se lidové postavy pohybují; realismus zatlačil báchorkovitost příběhu a jeho metaforické poslání. Jemnost pohádkového tkaniva musela ustoupit přílišné konkrétnosti. A tak tři skalní duchové, kteří už v expozici navodí kus potřebné pohádkové exprese, zůstávají postupem času osamoceni.

Mile archaický lidový jazyk, pečlivě mluvený herci z rodného kraje Jiráskova, se dobře poslouchá.

UMĚNÍ DIALOGU

Jako chirurgickým nožem vede vynikající jihoslovanský dramatik Miroslav Krleža řez do nelidskosti a přetvářky, což obojí je způsobem existence celého rozvětveného rodu, jehož příběh Krleža píše s udivující analytickou silou. Celá galérie lidských dravců defiluje před námi v *Pánech Glembayích*, jimž byl zasvěcen druhý večer krnovského festivalu. Krleža s neomylností fenomenálního diagnostika na principu — z počátku nenápadně vedeného, později vzrušiléhо a stále napjatějšího — dialogu odvíjí jedno odhalení za druhým o skutečné podstatě svých postav. Jsou to dramaticky silné, jedinečné postavy. Nenalézáme zde kladného hrdiny, žádná světlá postava se nemihne jevištěm glembayovského rodu; snad jen několik pokusů vymknout se z oné rodové prázdnoty, která zločinem začíná a ke zločinu spěje. Technický a civilizační pokrok nezastírá autorovu pronikavému uměleckému zraku vše diluviální v člověku, vše to, co z hloubi duše Krleža nenávidí, s čím vede svůj umělecký zápas ve jménu hledání konstanty lidskosti na tomto světě. „Neboť není podstatné, že telefonujeme," praví Krleža, „ale že z nás ještě pořád telefonuje gorila."

Dramatičnost jeho dialogů je více než zřejmá. Ostrý polemický tón, repliky na všecky strany, stále prudší a prudší v tempu, to je Krležův znamenitý dialog, který stoupá strmě s překvapivou fabulační vynalézavostí, aby stejně překvapivě náhle udeřil. Dialog je tedy středem autorovy metody, s níž posunuje události i vztahy. Průběhem dialogu se jeho postavy rozšiřují a prohlubují do závratných dimensí. Ano, je to úplná závrať, která nás jímá nad temnou propastí kalu, kterou před námi otevírá sága rodu Glembayů.

DRAMATICKÝ SOUBOR KLICPERA Z JIHLAVY má zřejmě ve svých hercích i režisérovi (MUDr. M. Roch) dostatek talentu a divadelní invence. Neváhám nazvat představení Pánů Glembayů v hlavních sólových partech (s nepříliš významnými výhradami) svátkem divadelní preciznosti a pochopení řemesla a stylu, což právě v případě složité a nelehké předlohy je konstatování na amatérském jevišti více než radostné. Středem pozornosti práce režiséra byl nepochybně dialog, postižení techniky dialogu; tento inscenační klíč, který je v souhlase s Krležovou metodou, dovedl herce ke správným proporcím představení, pomohl vytvořit dynamické napětí ve vztazích i událostech a konečně odhalil v plné míře skryté zázemí charakterů, jejichž vnitřní pohnutky dostaly potřebnou sdělnost. Správný koncepční přístup a pochopení tvůrčí metody slaví své úspěchy nejvýrazněji v postavě Leona Glembaye (MUDr. M. Blažek), což je postava nanejvýš obtížná. Blažek dosahuje výborného účinu svým pravdivým slovním jednáním, věrohodnou konverzační lehkostí; pracuje přesně v umístění významových akcentů a obdařuje postavu potřebnou dávkou tajemnosti. Jeho herectví je herectvím inteligentním. S podobným úspěchem zvládají techniku dialogu také V. Sochor, senior souboru Fr. Novák a další. Vůbec se dá říci, že pánský soubor je zralejší než dámský.

Je samozřejmé, že představení Jihlavských není prosto některých nedokončených nebo problematických míst. Jsou to

však nedostatky takového rázu, že nijak nemění základní devizu: jihlavští trefili do černého, a to, což je poučné, nikoli pouhým spoléháním na talent a náhodu, nýbrž promyšlenou a cílevědomou přípravou od samého začátku.

HRÁT KOMEDII NENÍ ŽÁDNÁ LEGRACE

A zvlášť komedii takového na slovo vzatého znalce lidských povah, plného sžíravé ironie, ale pod tím vším naplněného hlubokým smutkem nad tupostí, bezcharakterností a prospěchářstvím kdejakého parvenu, zalidňujícího tehdejší společnost mírou neúnosnou. Ve všech svých komediích A. N. Ostrovskij, neboť o tomto autorovi je řeč, s chmurným výsměchem představuje celou plejádu nestydatých podvodníků, svatoušků, patolízalů a kariéristů s jejich kupeckou lžimorálkou. V odhalování malosti těchto lidí a lidiček zůstává důstojným pokračovatelem talentu Gribojedovova a Gogolova. Až se nechce věřit, že tento ruský dramatik žil v minulém století, jak jsou jeho myšlenky živé a zrak vidoucí. Dokazuje to i jeho komedie *Vrána vráně oči nevyklove*, s kterou se představil divadelní soubor DOMU KULTURY VŽKG Z VÍTKOVIC.

Starý dobrý Ostrovskij! Kolik hereckých generací již vychovávalo a rozšiřovalo svůj divadelní um na tomto znamenitě cítícím divadelníkovi! Jeho postavy jsou pro divadelníka svátkem obnovy samotných základů divadla. Leč psychologie jeho postav se nesnáší s povrchností a špatnou vybaveností hereckou, o režijní práci nemluvě! Tento dramatik potřebuje velkých herců; jenom tak může zaznít ve své plné hloubce a životnosti.

Mírně řečeno, vítkovický soubor se pustil do práce, aniž zřejmě prověřil své vlastní síly. V krnovském představení se objevil sem tam záblesk pochopení pro Ostrovského postupy (např. expozice), objevila se některá dobrá místa u představitelky matky Agrafeny (scéna omluvného pláče před dcerou), slovní přetvářka u dohazovačky Justýny („... matičko briliantová") atd. — ale celkový dojem z představení byl spíš matný. Tvar inscenace byl nedopracován, někteří herci se potýkali s příliš velkým charakterizačním soustem. Vládla tu všeobecně nedobrá dikce a také znalost textu nebyla bezpečná. Rytmus a tempo představení se často třepily, režie si občas nevěděla rady s pointami situací. Takže setkání s textem Ostrovského bude mít podle mého názoru spíše krystalizační význam pro soubor samotný, pro jeho další vývoj, pro zkušenost do budoucna.

NECHTE MALIČKÝCH PŘIJÍTI KE MNĚ

Buď má přípravný výbor DMK rok od roku šťastnější ruku ve výběru inscenací pro děti, nebo je letos z čeho vybírat. Výsledný dojem nad soutěžním představením pro děti je zase o stupínek lepší než loni. Dvacetiminutový mumraj, který se strhl po představení pod heslem „my chceme princeznu", to byl úplný dětský happening. U dětí tedy soubor DOMU KULTURY V OSTRAVĚ-PORUBĚ vyhrál na celé čáře. Pohádka Jana Paulů *Král 3.333. a princezna, která neuměla říci —ř—* je sympatický a vtipný text, který buduje na tradičních postavách krále, princezny, princů, přicházejících na námluvy; tyto a další postavy obdařuje však humorem a dialogy, které jsou zřetelně moderní ražby. Vynalézavost v charakterizaci všech těch postaviček, které se potkávají u královského dvora, ukazuje na autora talentovaného, který umí zacházet s verbalistickou hříčkou a založit na ní celé postavy (šišlající princové).

Celý soubor hraje pohádku s neskrývanou chutí, vztah všech účinkujících k malému divákovi je nehledaně upřímný. Nespatříš zde žádnou nadřazenost, která by prozrazovala, že se hraje „jen" pro děti, jak se s tím tu a tam občas setkáváme. A co víc: představení je děláno s vkusem (režie Anna Pospíšilová) a herecká složka disponuje celou řadou talentů (hlavně v mužské části souboru). Za všechny uvádím alespoň dobře sehranou trojici princů, dvorního obřadníka a učitele jazyka. Celému představení by ještě prospěly promyšlenější a vydatnější škrty; mám neodbytný dojem, že ve druhém jednání je konec pohádky „na spadnutí", avšak autorem i inscenací je stále uměle oddalován, aby zbylo ještě na třetí dějství. Představení je dosti barevné ve všech složkách, jen ve slovním jednání, i když je dbáno na správné rozvržení významových akcentů, je na můj vkus poněkud šedivé. Zde by bylo třeba vyvarovat se jisté monotónnosti a vsadit na větší akustickou a dynamickou plnost. Rytmus představení by tím jenom získal.

DUCHA KONVERZAČKY OBTÍŽNÉ CITOVÁNÍ

Příjemné šimrání v zádech obchází hledištěm krnovského divadla. Na jevišti se vyvolávají duchové a oddaní abonenti se dočkali trochy apartní lehké múzy. Zato Charles Condomine, úspěšný novelista, netuší, když z profesionálního zájmu dá uspořádat ve svém domě seanci, jakou kaši si tím nadrobil. Jeho zvěčnělá ženuška z prvního manželství se ani nedá moc prosit, a nejen že se promptně dostaví z tajemného záhrobí, ale hlavně se jaksi nemá k odchodu. Dvě manželky v jednom domě, to je dost i na otrlé muže, natož na křehkou konstituci nervózního spisovatele. Co se z toho vyvine za kolotoč, to už je plně v rukou zkušeného fabuléra, anglického autora úspěšných bulvárních komedií Noela Cowarda, který se smyslem pro situační humor, jiskřivý dialog a překvapivé pointy poprvé představil krnovskému publiku ve hře *Duchové na zemi*. Text nese všechny známky dobré komerční zábavy a nepochybně z tohoto důvodu po něm sáhl soubor HANÁCKÉ OBCE ZK ŽELEZÁRNY PROSTĚJOV.

Herecky se v tomto představení nejvíce uplatnily Jana Kubíčková jako služebná Edith, která charakterizačně trefně a s komediálním citem kreslí svou stále vytřeštěnou, somnambulně plující pipku, Eva Vybíralová jako Elvíra, která nedisciplinovaně tvrdošíjně setrvává na tomto světě, ač patří na onen, a konečně Vlasta Kubíčková v roli madame Arcati, která je, jak by ne, zkrátka „věštkyně a médium". Nevýhoda režírující herečky — neboť V. Kubíčková se také ujala režie — se opět prokázala coby stará zkušenost. Herecky se režisérce vede lépe, její madame je zajímavě zahrána i vyložena, její sousedské vědmovství má vtip a neopírá se o navyklé konvence.

Klad inscenace jako celku je v tom, že se zde nešaržíruje a nepózuje, konverzace je vedena v komorní a střízlivé rovině. Problém začíná tam, kde se začneme tázat po dalších neodmyslitelných rysech bulvární veselohry. Střízlivý rozhovor mezi postavami zůstává totiž od začátku do konce stále týž, ačkoli okolo — jako v každé předloze tohoto žánru — se dějí věci neuvěřitelné. Napětí stoupá jen díky autorovi, postavy nejsou vtahovány do časové tísně, nezamotá se jim ani trochu hlava, jak se na ně hrnou karambolické situace jedna za druhou. Situační rozvrh a půdorys hry zůstal v inscenaci — z jakési přemíry divadelní cudnosti — zcela nepovšimnut. Jenže konverzační veselohra nemůže být hrána cudně. Vkus — to ano, zajisté. Neobyčejné události, kterých je v této hře požehnaně, však mohou rozpoutat plné veselí jen přes rozpoutanost hereckou.

Slibně započaté představení tedy zů-

stalo v půli cesty. Duchové přišli, duch konverzační veselohry však bude muset být vyvolán znovu.

CHVÁLA DIVADELNÍ IMAGINACE

Předvečer zakončení přehlídky se vydařil měrou vrchovatou. Zásluhu o to má VYŠKOVSKÉ DIVADÉLKO ZA BRANOU se svým režisérem Svetozarem Chytilem a — Henri Fielding (1707—54), jehož dramatické práce nejsou u nás bohužel tak známy jako např. jeho před časem zfilmovaný román „Tom Jones". Je to opravdová škoda, jak prokázala i vyškovská dramaturgická volba. *Přeukrutná tragédie o životě a smrti Palečka Velikého* se stala souboru dalším mezníkem v jeho výborném vývoji a dala všechny možnosti režisérovi i hercům, aby pokračovali ve svém tvarovém hledačství. Paleček zní v režisérově pojetí akusticky i opticky naplno, s velkou sugescí a vírou v divadelní imaginaci, s důrazem na čistotu a obnovu základních divadelních prostředků. Radostné a chutné pohrávání si s významem slova, tvaru a gesta v inscenačním rámci divadla na divadle neskloužlo nikde do nahodilostí; znovu se prokázalo, že osvobozený a osvobodivý výlet do krajiny fantazie není věcí nějaké anarchie či licitace, nýbrž kázně a nejvyšší tvůrčí disciplíny. Tato kázeň a přesnost je nepřehlédnutelným rysem celého představení. Dýchá z něho okouzlení z poetické hříčky, pamfleticky si pohrává se situacemi, postavami i slovem, rozhýbává jevištní prostor i čas.

Z jihlavské inscenace Pánů Glembayů

Stylová čistota, které představení dosáhlo, vydatně přispívá k tomu, že divák, ač mu neobvyklost žánru nemůže být samozřejmá, je nakonec vtažen a uhranut tímto nekonvenčním tvarem. A tak výborná groteska H. Fieldinga nakonec strhla diváka k spontánním reakcím a veselí. Vyškovští opět dokázali praxí, že divákovo srozumění není závislé na tom, zda je umělecký projev komponován ve snadném, nenáročném slohu, nýbrž, tvrdím, na míře dokonalosti, jíž je schopen dosáhnout. Protože dokonalé zvládnutí všech vyjadřovacích prostředků nutně s sebou přináší také přesvědčivost.

Pozoruhodné je, že soubor neoplývá nadbytkem na slovo vzatých hereckých talentů. Přesto však — což je spíš zákonité než překvapivé v tomto režisérském představení — zásluhou tvůrčí invence a pedagogických schopností režisérových působí ansámbl vyrovnaným dojmem. Herecky na sebe upozornil obzvláště Paleček (Jaroslav Kubík), který kromě hrané mužnosti smísené v jemných dávkách s chlapeckou naivitou, potřebnou ke groteskním účinu, ještě znamenitě zpívá svůj song. Dále zaujal režisér v roli lorda Grázla; z ženských výkonů se mi líbila princezna Hunkamunka M. Forejtarové.

Verše jsou mluveny dobře a po smyslu, znamenité byly střihy mezi obrazy, kdy celý soubor zpívá unisono vemlouvavý popěvek a přeskupuje se do nových situací.

Fielding tedy ve Vyškovských nalezl své zanícené interprety a vykladače, kteří jeho rozverné a šťavnaté slovo učinili tělem. Hrálo se na variabilní scéně, která byla spíše variabilní a účelná, než původní.

TRADICE A TRADICIONALISMUS

Tragický osud Maryšin dává příležitost zamyslet se nad klopotnou cestou lidského jedince za trochou soukromého štěstí. Není a asi nebude lehké uskutečnit se v citu a lásce včera, dnes jako zítra. Vždy stojí proti toužícímu a milujícímu jedinci mnoho osudových sil, ať ve smyslu filosofickém nebo společenském, s kterými vést boj znamená vést boj nerovný. Boj, který vyžaduje mnoho vnitřní a morální síly, jaké vložili bratři Mrštíkové do své dodnes živoucí *Maryši*. A přesto i tato hrdinka, která v sobě nalézá tolik síly čelit násilí, kterého se dopouští svět rodičů a dospělých, dávno citově vyprahlý, jemuž už vládnou jiné zákony než zákony srdce, přesto i tato hrdinka, pravím, klesá poražena. Bezohledné zákony prospěchu vítězí nad osamělým bojujícím srdcem. Svět sociálních, společenských a zvykových předsudků a příkazů se změnil; Lízaly, Lízalky a dohazovačky lze dnes sotva nalézt v této krystalické podobě; avšak v hledání lásky a zápase o pravé naplnění života bude i nadále lidský jedinec sám a sám.

To je podle mého soudu výchozí bod, ono silné téma, které ve všech svých dalších vazbách a konfliktech může ve vědomí současného diváka rozeznít strunu srozumění. Cesta ke štěstí je uzavřena tam, kde tolerance, soucit s lidským subjektem a respektování práva na vlastní život je nahrazen neodpovědnou snahou druhých určovat komukoli věci nejprivátnější. Nelze říci, že herecký soubor Maryši (DS TYL MEOPTA PŘEROV) toto živné a etické téma necítil; zdá se však, že volba inscenačních prostředků (režie Bronislav Polášek, výprava Svatopluk Nepala) ulpěla natolik na folklórním, dobovém a životním rámci, na onom obraze z vesnického života, že důsažnost hlubších spojení s nitrem a citovými problémy dnešního diváka zůstala neodhalena nebo alespoň oslabena. Příliš vnímáme příběh sám o sobě, příliš jsme upozorňováni na neopakovatelnost prostředí, z něhož drama vyrůstá, než aby mohlo dojít k obecnějšímu krátkému spojení. Nemohu přijmout názor, že takovéto žádání je neúměrné silám amatérů. Právě na tomto

Přerovští uvádějí Maryšu

divadelním máji bylo sneseno dosti důkazů, že tomu tak není. Protože zde je zásadní moment, který nemůže obejít žádný — ani amatérský — tvůrce. Jenom to dílo zůstává klasickým, které navzdory času stále znovu přináší svá poselství do současnosti. Je na tvůrcích, aby toto poselství nalezli a sami za sebe sdělili. Jinak by se stal klasický text více méně anachronismem.

Sluší se dodat, že Přerovští zvládli rozsáhlý aparát (malá dechovka, Hanácký soubor písní a tanců), že herecké výkony jsou na dobré úrovni, že představitelka Maryši (E. Dokládalová) je obdařena mimořádným citovým fondem, že malá role babičky je pozoruhodná svým velice sdělným hledáním pravdy, že i představitelé Vávry, Francka, Lízala i Lízalky a další (řekl jsem již, že herecký soubor má své přednosti) zaujmou — každý svým způsobem — pro tu či onu stránku svého výkonu, leč... viz nahoře.

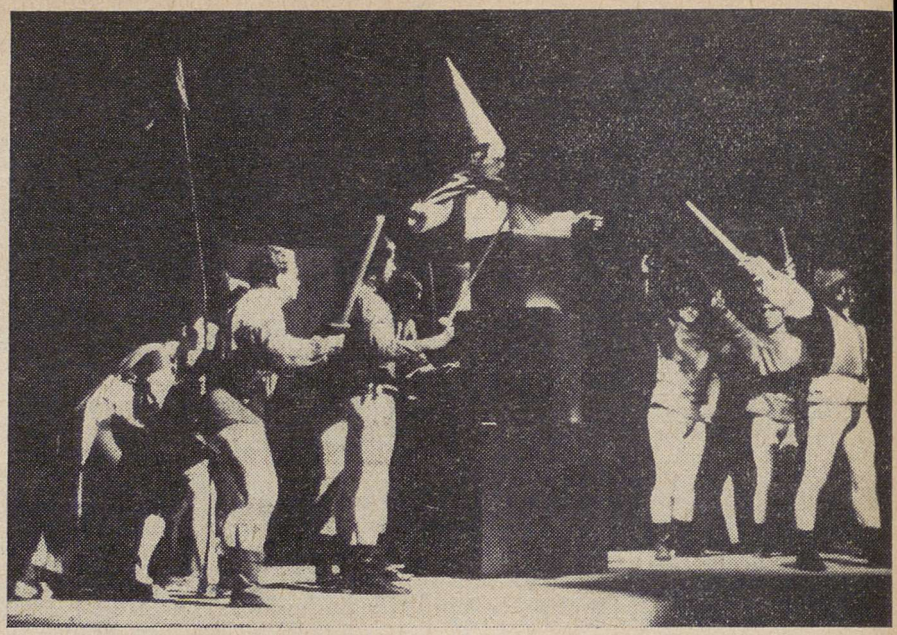

Z vyškovské inscenace „Palečka"

Castelliová (M. Nováková) z Pánů Glembayů

Poslední slovo v Divadelním máji bylo řečeno, ceny vyhlášeny, světla pozhášena. Práce zanícených divadelních ochotníků však nekončí. Znovu budou po večerech přicházet do zkoušek ve všech koutech naší krásné země stovky nadšenců, aby slovem z jeviště mohli kultivovat své diváky a sami sebe. Znovu budou navykat obecenstvo divadelnímu umění a obohacovat jeho citový život. Kritická zastavení na přehlídkách a soutěžích pomáhají zrekapitulovat dosavadní cestu, utřídit vlastní úspěchy i pobídnout k přemýšlení. Aby práce nezplaněla, nadšení nezmarnilo a srdce neochladla, k tomu přispěl i pohostinný a laskavý krnovský máj.

Květen 1970

Záběr z vítání souborů před krnovským divadlem

DOPIS ZDALEKA O STAROJAPONSKÉM DIVADLE

Mám přítele a ten má zase z pekla štěstí, a tak odjel na půl roku pracovat do Japonska. Je ekonom, ale z těch, kteří ještě do svého vzdělání stačili zahrnout hudbu a do svých zájmů výtvarné umění a literaturu. Co se divadla týče, je skeptický laik, a tudíž dosti přísný kritik; jeho chvála je vždy upřímná a skrývá v sobě poznávací hodnoty.

Někdy v dubnu jsem mu napsal, ať tedy pro všechny ty chrámy v posvátném městě Kyoto nezmešká návštěvu starojaponského divadla v Ósace. Abych ho navnadil, tvrdil jsem, že tradiční japonské divadlo (NÓ a pozdější KABUKI) skrývá v sobě takové světové kulturní hodnoty jako gotické katedrály ve Francii či starověké trosky v Baalbeku.

Poslal mně o tom psaní, které stojí za přečtení:

J., ahoy! *Osaka, červen 1970*

Jak jsi mi ve svém posledním dopise doporučoval, věnoval jsem se v poslední době velmi intensivně japonské kultuře. Shodou okolností se mi krátce po Tvém psaní dostal do ruky propagační materiál o divadle NOH, takže dvojímu tlaku jsem nemohl odolat. Vypravil jsem se na nejbližší představení, ačkoli mne mnozí od toho zrazovali. Poněvadž byl začátek poměrně brzy, musel jsem přesvědčit svého šéfa, o jak významnou událost půjde, takže jsme šli do divadla nakonec oba.

Po pravdě musím přiznat, že jsem nebyl zklamán, ba dokonce se mi představení tak líbilo, že jsem vydržel do konce — déle než tři hodiny — aniž bych se jen na chvíli nudil. Není snadné o něm psát, protože jsi odborník a víš lépe, o co jde, a navíc divadlu nerozumím natolik, abych se mohl kvalifikovaně vyjádřit. Pokusím se jen velmi stručně popsat, jak to vypadalo ve skutečnosti, a sdělit své dojmy.

Především vůbec nebylo snadné divadlo najít, protože Japonci je téměř neznají. Dokonce ani taxikář stojící nedaleko o něm nevěděl a teprve policista byl schopen ukázat směr. Divadlo nevypadalo jako divadlo, a proto jsme objeli celý blok domů a vrátili se po několika dalších dotazech na místo, kudy jsme již jednou projeli.

V divadle bylo jen několik desítek lidí, nebylo snad zaplněno více než z jedné třetiny. Přijeli jsme samozřejmě pozdě, už se hrálo, a jak jsem si dodatečně uvědomil, přišli jsme o to nejkrásnější — o nástup herců.

Jeviště bylo umístěno v pravém rohu sálu, mělo čtvercový tvar a v zadní části bylo spojeno improvizovanou „chodbou" — můstkem se zákulisím. „Chodba" sloužila pro příchody a odchody herců a rovněž jako součást jeviště. Na jevišti nebyly žádné kulisy, stěny holé z přírodního dřeva a jen na zadní byl vymalován jednoduchý japonský motiv — rozložité borovice.

Známka zobrazuje hru na bubínek z orchestru divadla NO

Celé prostředí působilo velice skromným dojmem, a proto tím více vynikaly kostýmy herců. Hlavní představitelé hráli v maskách, měli překrásná bohatě zdobená a pestře zbarvená kimóna, ramena rozšířena a nějakým způsobem nadstavené nohy. Vypadali mohutně a krásně.

Všichni hráli naprosto staticky. Pohybovali se velice pomalu. Nežli prošli ze zákulisí na jeviště, trvalo velice dlouho. Našlapovali na paty a pak přišlápli, při čemž nehnuli tělem. Vůbec nedělali jediný zbytečný pohyb. Takovým způsobem pak hráli i svou roli. Když na jevišti momentálně „pauzovali", strnule stáli nebo seděli na vysokých dřevěných stoličkách, které jim přistavovali pomocníci, s rozkročenýma nohama, vzpřímeným trupem. Vůbec se nehnuli a pouze tehdy, když k nim směřovala řeč, otáčeli křečovitě hlavu za hlasem. Vyžaduje to zřejmě velice mnoho cviku, je to patrně projev absolutního „odosobnění" herce, úplně odlišné chápání hereckého výkonu a úlohy herce než u nás.

Zvláštní je i dikce. Nežli herec vyslovil první slabiku, musel se na ni připravit. Jako když se nasazuje při zpěvu. Mluví se hodně, prakticky stále, pronášejí se monology i dialogy. Promluvy jsou bohatě artikulované, hlasy přecházejí do různých tónin, slabiky jsou jasně oddělovány. Je to skutečně zvláštní mluva a dobře se poslouchá.

Hra herců je doprovázena jednak sborem, jednak „orchestrem" sestávajícím z přibližně čtyř osob, z nichž některé současně překrásně kvílejí. Už jsem se to také trochu naučil a měl jsem pak doma úspěch.

Hudebníci měli menší buben, píšťalu a dva zvláštní dřevěné bubínky. Na první se klepalo prsty, na druhý dlaní, vlastně půlkou dlaně. (Jeden z bubínků je vyobrazen na patnáctijenové známce, kterou jsem vylepil na obálku.)

Dále je zde chór čítající asi deset mužů v tmavých jednoduchých kimónech, sedících po celou

Vstupenka do divadla KABUKI. Nejen exoticky vypadá, ale také cena 3000 jenů působí pro nás značně nezvykle

dobu nehnutě po japonském způsobu. Tito muži jsou vlastně pěvecký sbor, jenže nezpívají, ale pouze jednoduchými melodiemi vytvářejí atmosféru. Pro dokreslení je třeba ještě vzpomenout pomocníků, kteří upravují oděv herců přímo na jevišti, a jak jsem se zmínil, přistavují stoličky, a jakmile herec vstane, opět je rychle odklízejí.

Samozřejmě, ději jsem moc nerozuměl, i když jsme dostali stručný obsah psaný anglicky. Byl celkem jednoduchý se závěrem pro nás jaksi neukončeným. Celkem hráli tři kusy, z nichž dva byla dramata a jeden měl charakter veselohry. Zajímavé bylo, že tomu patrně dosti nerozuměli ani Japonci, poněvadž jsem u nich viděl na klíně japonský text, který během představení sledovali.

Pokoušeli jsme se udělat v divadle několik fotografií, ale bohužel nic z toho není, poněvadž jsme neměli v aparátu dostatečně citlivý film a osvětlení bylo slabé. Je to škoda, protože barevné snímky by musely vypadat skvěle. Tolik tedy o návštěvě divadla NOH.

Po jejím úspěšném absolvování jsem se samozřejmě začal zajímat i o KABUKI. Zřejmě jsem dítě štěstěny, protože jsem před několika dny dostal od přátel lístek. Je to terno, uvážíme-li, že návštěva divadla KABUKI je nákladná záležitost. Vstupné od patnácti set do tří tisíc jenů, přičemž je opět třeba mít dobré místo v přízemí kvůli nástupům herců — a to je za tři tisíce. Představení jsem viděl předevčírem, a budeš-li mít zájem, také Ti o něm napíši. Od stylu NOH je dosti odlišné, ale rovněž velice krásné. Představení trvalo od 4.40 do 10.15 hod. a bavilo mne až do konce.

Doufám, že tentokrát i v budoucnu přehlédneš, že mé dopisy nejsou žádné literární dílo, že to není Flaubertova korespondence (. . . atd. následují soukromá sdělení.) *L.*

A tak jsem si dopis se zaujetím přečetl a poslal jej nakonec do redakce tohoto časopisu. Jen na okraj ryze informačně poznamenávám několik údajů o divadle NÓ k doplnění dopisu ing. L. M.

Divadlo NÓ po veselých tancích ze starých legend o bohyni slunce a primitivních mimických improvizacích žonglérů a ekvilibristů je první vpravdě dramatickou formou japonské kultury. Pod vydatným indickým a čínským vlivem vyrůstá z chrámových

Ó DÍKY, KOUKROVÁ

Anglická televizní Sága rodu Forsytů zanechala nepochybně hluboký dojem, a to i v lidech, kteří ji na obrazovkách nesledovali. Chtíce nechtíce totiž museli trpět nadšení svých bližních, a to jak příslušníků rodů vlastních, tak jiných. Myslím, že v tomto bodě to bylo všude stejné. Už přes čtyři roky staré dílo, vysílané snad všemi televizními stanicemi nejrůznějších kontinentů či dalších ostrovů si totiž získalo mladé, staré, velké, krátké, bezzemky (i přesto polem pracující), dělníky, inteligenci . . . Zmíněný dojem se zobrazil hned v několika momentech.

Pomineme-li větší srážkovost povozů, na druhé straně vylidněnost ulic a sníženou spotřebu alkoholů ve vysílacích časech, zanechali nám Forsyti nezapomenutelné dědictví — slovník.

To, že se lidé oslovují „Pane", prostě jen tak „Pane", o jiných hovoří spíše jako o oběživu, ještě o jiných s mnohostupňovou zvědavostí, opovržením či nucenou přízní, to se zvláště v dabovaných vydáních vyjadřovalo slovníkem stručným, přesto opatřeným citoslovci rázu sice monotónního, zato však umísťovaného s tak anglickou nevypočitatelností, že příkladně český divák býval přímo ohromován. Říkával: „Slyšeli jste to? Typiš anglickej fór — učenlivě si opakovával celé pasáže.

Forsyti byli nabiti herci a hereckami, obdařenými většími či menšími příležitostmi. Na mnohé se brzy zapomnělo, jiní se v divákém povědomí stali téměř pojmy. Nevím jak koho, mě osobně mimo Soamse, Ireny, Winifred, Johna, Jolyona, Fleur, Mika, tedy zhruba jádra rodiny, objevujícího se na obrazovkách nejčastěji, semotamo vytane slečna Ferrerová, podivná paní Manuela se svým žárlivým manželem, několik dalších epizodistů, ale především a za prvé — pro mě hlavní postava Ságy — Koukrová. Žena, která nepředstavitelné přehršle příkazů plnila s dokonalostí jen jí vlastní, žena,

Budova divadla KABUKI v Osace. Vnější členění architektury je inspirováno tradicí, uvnitř je ale nejmodernější vybavení včetně pohyblivých schodišť

obřadů; jeho syžet je vždy náboženský, vycházející z buddhistických idejí. Působení sledu scénických obrazů (text a taneční figury) je významně podmíněno hudbou a zpěvem. Staletý vývoj cestou třídění a vylučování některých zpěvních a mluvních pasáží vyústil ve styl ideální rovnováhy. Veliké hodnoty plastické a rytmické se zde projevují v podobě vytříbeného syntetického divadla. Už od 15. století.

K výstižnému popisu v dopise bych jen rád poznamenal, že pohybová složka scénického výrazu v divadle NÓ podléhá stejně přísným pravidlům jako choreografie. Každé gesto a pohyb jsou vrcholně stylizované a mají přesný, jediný a neměnný význam. Působivá skvělá kompozice ve scénickém uspořádání je zřejmým výsledkem perfektní disciplíny a profesionální herecké techniky. Herec divadla NÓ je obdivuhodný umělecký nástroj, jeho osobní iniciativa je však ve vlastní herecké tvorbě znemožněna. Projevuje se jen ve stupni dokonalosti výrazu zejména tanečního: při tanci plastickém — MAI, při tanci bojovém spojeném se zpěvem — HATARAKI a při baletu. Dokonale vytříbená forma tohoto divadla nestrpí žádné odchylky, uvolnění a improvizace. Hrává se někdy pět až šest kusů najednou a repertoár pocházející většinou ze čtrnáctého a patnáctého století zahrnuje na tři sta psaných dramat.

Moderní divadelní teorie dvacátého století se o divadlo NÓ velmi zajímá. Divadlo NÓ je také přiznaným inspirativním zdrojem evropské, zejména ruské, divadelní avantgardy.

Žel, spolu s ostatními méně šťastnými nežli autor dopisu, je znám jen jaksi z druhé ruky, a tak teď odevzdaně čekám na další dopis. O divadle KABUKI.

J. Č.

---

která dokonaleji než pověstní angličtí komorníci, nehnula brvou, ať se dělo co dělo, žena, která byla dokonalostí sama o sobě, protože neobjevila-li se v některé části seriálu, nejenže jako by tu cosi chybělo, ale hlavně spolu s ní zmizela i nejkrásnější věta, opatřená nejkrásnějším anglickým citoslovcem, protože v tomto kontextu tolik nevhodným. „Ó, díky, Koukrová" totiž obsahuje jak mírný údiv nad tím, že klobouk, hůl či rukavice bylo možno vskutku umístit na věšák nebo naopak do majitelových rukou, dopis přinést na tácu, nikoliv třeba v zubech, hlášení o živelných i jiných katastrofách pronášet s rozšafností, hodnou znaveného dobrodruha atd.

„Ó, díky, Koukrová" však hlavně a především znamená pojmenování domácích jistot. Dovedu si představit, že kdyby Koukrová, nedej Bože, dala výpověď a umřela, nastane větší zmatek, než po zprávě o náhlém připojení Anglie k Francii. Koukrová je zkrátka nezaměnitelný pojem. Což si troufám přímo tvrdit, neb v Anglii těchto dní lze potkat od Soamse přes všechny již jmenované protagonisty až k nejmenovaným epizodistům z Forsytů kdekoho, míním tím především v divadlech, na plátnech kin a tak, jen Koukrová si nepotřebuje popularitu vykupovat. Koukrová je nadále neodmyslitelnou součástí anglické atmosféry, Koukrová je oním služebným duchem všech dob, který dělá lorda lordem a vévodkyni z Potůčků vévodkyní z Potůčků. Že na ostrově, pro jehož obyvatele kontinent (jakýkoliv) znamená velikou čepici, pod kterou někdo schoval pestrobarevné zmrzliny a kterou neradno si nasazovat, protože co kdyby z ní náhle začalo vytékat máslo, se Koukrová může jmenovat třeba Smithová, nic nemění na skutečnosti, že

my, diváci, kritici i lajdáci
my, snílci, znalci, psanci
my všichni chceme jen —
My—Chceme—Kou—kro—vou
„Přejete si snad čaj už teď, pane?"
„Ó, díky, Koukrová."

LÍDA ENGELOVÁ

ASUT '70

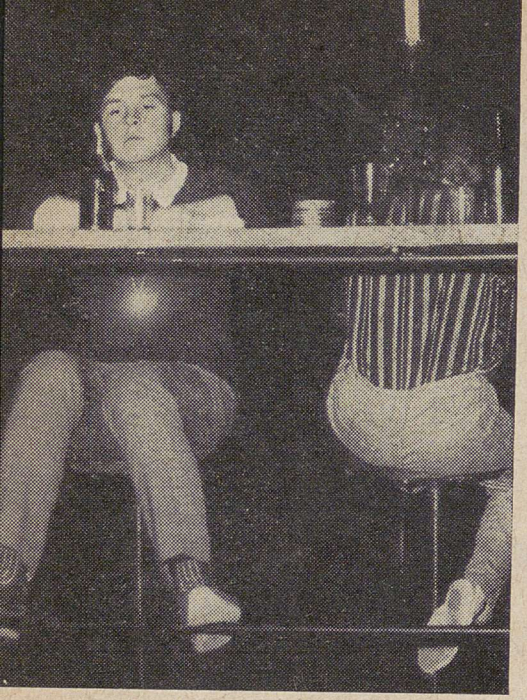

Vítězný soubor ASUT 1970 Literární kabaret z Olomouce

ASUT, dříve Armádní soutěž umělecké tvořivosti, letos Armádní soutěž uměleckých talentů. Dohadů o názvu je mnoho, ale název talenty ani nevytváří, ani neničí. Nehledě k tomu, že se již po léta zdá, že vojenští talenti (žel, někdy i netalenti) jsou nezničitelní.

Kroměříž přijala vlídně soutěžící vojáky v oborech: dechové hudby, taneční orchestry, beatové skupiny a soubory malých jevištních forem, jichž je rok od roku méně. Konjunktura beatu a poezie trvá. Dobrou úroveň měli recitátoři, kteří se sjeli o týden dřív do Olomouce a porota byla spokojena zejména s výkony J. Gajdy, D. Halaxové a T. Veselého. Stejně nelze hovořit již o divadlech poezie.

V kroměřížské části Celoarmádního festivalu v oboru MJF si přesvědčivé vítězství odnesl olomoucký literární kabaret s pořadem Blues pro bláznivou holku. Představil se talentovaný soubor (loňský vítěz) a předvedl s vkusem hodnotný literární pořad, kupodivu režírovaný a dramaturgem sestavený tak, že přes náročnost mladé diváky plně zaujal.

Na dalších místech se umístil kabaretní soubor ze Žiliny s Macourkovým pásmem Člověk by nevěřil svým očím a estráda z Prešova Malá hitparáda.

O těch dalších není možné psát, protože žádný další soubor se do závěrečného kola nedostal. Krize tedy trvá. Jak dlouho? Proč? To jsou otázky. Pokusů o odpověď bylo mnoho. Vedly k dalším otázkám. Takže počkejme rok a uvidíme. Neuvidíme-li, počkejme další rok. Trpělivost umění neškodí. Ani amatérským pokusům.

Jak už ale bylo řečeno. Talenti jsou nezničitelní. Potkáte je určitě příští rok v Kroměříži.

-bk.

D. Halaxová – jedna z nejlepších v kategorii recitace

Ing. T. Veselý patří k nejúspěšnějším recitátorům

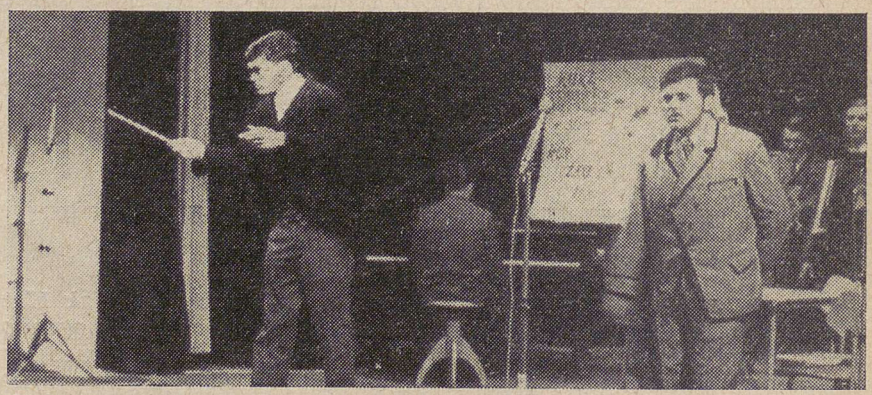

Vpravo nahoře prešovský soubor s estrádou Malá hitparáda

Vpravo dole žilinský soubor ŠVST s pořadem Miloše Macourka Člověk by nevěřil svým očím

(Foto M. Šusta)

EDIČNÍ POZNÁMKA

První díl naší Dramaturgické příručky pro ochotnické soubory končí. Obsáhl na dvě stě her.

Z námětů, které nám došly, jsme se zastavili zvláště nad těmi, které připomínaly potřebu dramaturgické pomoci v oblasti divadla pro mládež. Zařazujeme proto do druhého dílu Dramaturgické příručky na padesát her pro mládež. Zde jsme získali ke spolupráci osvědčenou pracovnici DILIA, Věru Šedou (Šd), která rozšířila náš autorský kolektiv. Mezi touto skupinou her a ostatními nelze vést vždy přesnou oddělovací čáru, a proto bude užitečné, seznámíme-li se i s ostatním materiálem příručky.

Potom má v dalším ročníku následovat díl třetí, ve kterém budou jednak doplňky výběru všech dosud otištěných her a jednak výběr takových, které vám budou pobídkou k experimentu. Budou to hry málo hrané nebo na našich amatérských scénách vůbec neznámé, které by však, po našem soudu, v některých souborech mohly být dobře přijaty a provozovány.

Po skončení tohoto třetího dílu pak příručku vybavíme přehlednými rejstříky.

Velmi rádi bychom také od Vás slyšeli, jak jste spokojeni s dosavadním dílem a co soudíte o plánu na zbytek příručky. Pošlete nám připomínky a náměty, bedlivě je uvážíme. Poštele nám také, máte-li zájem, přihlášku na celoplátěné desky, které bychom rádi nakonec vydali.

Druhý díl, hry pro děti, začneme otiskovat v jedenáctém čísle letošního ročníku.

S pozdravem za redakci

Dramaturgické příručky pro ochotnické soubory
Karel Kratochvíl

dlo ABC. Ve filmu vytvořil dvojroli v Císařově pekaři a Pekařově císaři a roli ve filmu Až přijde kocour. Hry: Sever proti Jihu, Golem, Caesar, Robin Zbojník, Svět za mřížemi, Osel a stín, Kat a blázen, Balada z hadrů, Nebe na zemi, Rub a líc, Těžká Barbora, Pěst na oko, Ostrov Dynamit, Divotvorný hrnec. **dr**

[183]

Voskovec a Werich

NEBE NA ZEMI

(1936)

Osvobozené divadlo o prologu a jedenácti obrazech. S použitím motivu staroanglické hry od Francise Beaumonta a Johna Fletchera. Hudba Jaroslav Ježek. 9 m, 6 ž, komp. Děje se na Olympu a v malém městě, kdekoliv je vám líbo. Dekorace: před Jupiterovým chrámem, pokoj, vnitřek chrámu, salónek, lepší pokoj, ulice, v horách.

Jupiter, prchající před Junonou, která mu vyčítá jeho pozemské nevěry, uteče v podobě mladíka na zem do malého městečka. Doufá, že tady bude mít od žárlivé manželky pokoj, protože nebe je vlastně na zemi. Ale když chce smířit sousedku a rakváře, dostane nařezáno a je hozen do sudu. Tak se stane mimoděk svědkem příchodu starého notáře Bartola a jeho krásné mladé ženy Amaranty, který oznamuje oběma rozvaděným stranám, že na oba udělá trestní oznámení, protože mu nezaplatili za jeho služby. Jupiter se ihned do Amaranty zamiluje a umíní si, že ji získá. Po poradě s Merkurem si vykouzlí doporučující dopis a požádá o pomoc kněze a kostelníka svého chrámu Horacia a Scipia, aby ho jako písaře a učedníka doporučili Bartolovi. Když je oba podplatí, je uveden k Bartolovi, který ho přijme a vykáže mu světničku ve svém domě. Vzápětí přichází manželka velkostatkáře Caverny Catastrofa za Bartolem se zprávou, že se vrátil Cavernův mladší bratr Camilio — jehož podobu má Jupiter — a že tudíž v případě Cavernova úmrtí celý majetek bude jeho dědictvím, protože Cavernovi nemají děti. Catastrofa totiž před Jupiterovým chrámem viděla Jupitera v Camiliově podobě. Catastrofa odvádí Bartola, aby se poradili, co dělat a Jupiter využije této chvíle, aby se seznámil s Amarantou. Zatím Horacio a Scipio mají už sbaleno a chtějí utéci s penězi, které si u nich schoval Jupiter. Ale dříve než mohou svůj úmysl provést, přichází Caverna s Bartolem a Catastrofou se žádostí, aby za značnou peněžní sumu sehnali někoho vhodného, kdo by se dal Cavernovými adoptovat, ovšem bez nároků na dědictví. Protože jde o dobrý obchod, Horacio i Scipio útěk odloží a přicházejí za Jupiterem, který se líbá s Amarantou, jako za vyvoleným adoptivním synem Cavernových. Jupiter souhlasí pod podmínkou, že vylákají Bartola z domu alespoň na hodinu, aby mohl být s Amarantou sám. A tak začne Horacio umírat, Bartolo s ním sepisuje poslední vůli a Jupiter se miluje s Amarantou. Následkem tohoto božského milování ale vznikne bouřka, do chrámu uhodí blesk, Horacio nechá umírání a vyzradí Bartolovi pravdu. Ten honem běží domů a Jupiterovi nezbývá, než aby se schoval ve váze. Amaranta Bartolovi namluví, že učedník odešel ven, když vtom se otevřou dveře a vchází zcela promoklý pravý Camilio. Zatím co Bartolo slibuje Horaciovi a Scipiovi pomstu, líbá se Amaranta s pravým Camiliem a Jupiter zuří ve váze. Ale Camilia odvleče Horacio se Scipionem ke Cavernovům k adopci. Tam se ovšem odhalí, že jejich volba byla špatná a z adopce není nic. Na cestě od Cavernů se Camilio setká s Jupiterem, kte-

rý mu odhalí své inkognito a zároveň vyslechne rozhovor Catastrofy s Jupiterem, kdy mu Catastrofa nabízí, že zabijí Cavernu, Bartola, Amarantu, Horacia a Scipia a pak se vezmou a budou mít děti i dědictví. Po jejím odchodu se Camilio s Jupiterem domluví, jak Catastrofu napálí. Camilio se sejde s Catastrofou v horách, kde leží mrtvoly všech, kteří Catastrofě překáželi a které Camilio zabil. Když se Catastrofa začne z tohoto činu radovat, ukáže se, že to byl podvod a Jupiter ji změní v krysu. Chce zrušit i všechny peníze, aby už konečně bylo nebe na zemi, ale Camilio ho upozorní, že vada je v lidech. A tak aspoň změní Horacia a Scipiona v kentaury. A tuto podobu budou mít tak dlouho, dokud budou dělat to, čemu sami nevěří.

dr

[184]

Voskovec a Werich

TĚŽKÁ BARBORA

(1937)

Devatenáct obrazů o zmoudření Eidamských. 14 m, 4 ž, 6 tanečnic, komp. Hudba Jaroslav Ježek. Děje se ve středověku v Eidamu a v yberlandském hvozdu. Dekorace: před hospodou v Eidamu, v yberlandském hvozdu, starostova komůrka, rynk v Eidamu, síň na radnici, učitelova komůrka, síň na radnici, učitelova komůrka, síň na zámku, vězení ve věži. Černá opona, opona na níž je namalován Eidam.

Eidamští měšťané se rozcházejí k ránu z hospody, kde hostili cizího kupce Petera, o němž nikdo kromě zámeckého pána Vandergrunta neví, že je důstojníkem yberlandské armády s tajným posláním. Starostova žena Greta, která se do něj zamilovala, mu dá razítka na cestovní doklady a Peter odjíždí. Na cestě ho má očekávat krytý vůz s Barborou, což zařídil Vandergrunt. Zatím yberlandští důstojníci chystají provokaci na yberlandských a eidamských hranicích. Vůz s Barborou mají přepadnout dva žoldnéři v civilu, kteří byli odsouzeni k smrti pro ušklíbání se nad menáží. A ti zas mají být přepadeni a zabiti yberlandskými vojíny jako provokatéři, kteří přepadli yberlandský majetek. Tak má vzniknout důvod, proč vniknout do Eidamu. Ale oba žoldnéři místo aby přepadali, spí. Když je Peter najde a požádá, aby mu pomohli vytáhnout vůz z bláta, přivádí ho ke stromu a podle rozkazu zatroubí, ale pak se jim z Peterových řečí zdá, že asi všechno popletli a tak vůz obrátí a ujedou s ním do Eidamu. Koně prodají a vůz nechají stát před hospodou, takže zatarasí celé náměstí. Věc začne vyšetřovat starosta, jehož žena zatím utekla za Peterem. Oba žoldnéři tvrdí, že nevědí, co ve voze je, protože ho zdědili po dědečkovi. Zatím se do nákladu na voze proboří hejtman a občané, aby ho osvobodili, rozbili dřevěné bednění a zjistili, že na voze je dělo Barbora vyrobené ve Flandrech, bedna že je z Yberlandu a vůz z Harlemu. Starosta hned rozešle listy do těchto tří zemí, ale nikdo se ani k dělu, ani k bedně, ani k vozu nepřihlásí. Tak se Barbora stala majetkem Eidamu a městská rada měla rozhodnout co s ní. Po rvačce, která vznikla proto, že každý chtěl něco jiného, bylo rozhodnuto, že bude roztavena a z materiálu tak získaného bude ulit malý kanón, na němž sedí malý hejtman a drží v ruce malý zvon — jen tak bylo totiž možno vyhovět všem návrhům. Vandergrunt hned pozve brabantského umělce, který má toto nové umělecké dílo vytvořit. Je to přestrojený Peter, který má dělo ukrást a dopravit do Yberlandu. Jenže k tomu nedojde, protože občané se znovu nedohodnou a Peterovi nezbyde než vy-

jemné situace a s lítostí se rozloučí se sympatickými hosty. Ti však, než ztuhnou v nehybných pózách obrazů, srovnávají minulý svět s nynějším. A k velikému žalu zjišťují, že všechno vlastně v podstatě zůstalo tak, jak bývalo v dobách krutého feudalismu. A že trpká zkušenost z nového světa je navíc zbavuje iluzí o světě minulém. Pokrok světa nepřispěl k jeho zušlechtění. Jedině snad láska je ještě citem, který k největší životní hodnotě patří neustále. Než komedie skončí, zpívá starý sluha Barnabáš soucitnou píseň o nespravedlivosti světa a před jeho slzami tančí markýza s mladým hrabětem svůj poslední menuet.

Celkem vtipná konverzační komedie by mohla být více hrána soubory pro svou efektní divadelnost, ale i pro živé a kritické myšlenky, vyplývající z vtipné konfrontace lidí různých věků. **e**

Peter Zvon (1913—1942), vl. jménem JUDr. Vladimír Sýkora, původem Čech, zasáhl významně do utváření moderního slovenského divadla (Divadelné články a kritiky). Ze tří napsaných her, které naznačují slibný rozběh začínajícího dramatika, je původně česky napsaný Tanec nad pláčem výrazně nejlepší.

vypečeným sluhou Pedrolinem rozhodne starého lakomce přelstít. Namluví mu, že Lionato v noci obchází kolem domu a že je notný zbabělec. Pandolfo se chce blýsknout svou udatností a utká se v komickém souboji — s přestrojeným Pedrolinem, který padá jako by zabit Pandolfovým mečem. Mezitím byl Lionato zvolen soudcem a domnělý vrah Pandolfo podléhá jeho rozsudku. Je uvržen do žaláře a nakonec rád přistoupí na všechny podmínky, které mu jeho sok klade, jen aby vyvázl. Musí vrátit dlužní úpisy, opustit Sicilii a ještě vyplatit věno Zanině, která si ovšem bere Pedrolina, takže se končí dvěma svatbami.

Znamenitá veselohra, osobitě čerpající z Molièra i ze staré del'arte komedie. Pro řadu klasických komediálních situací bývá označována za nejdivadelnější Zeyerovu práci. Je našimi soubory neprávem opomíjena.

Julius Zeyer (1841—1901), typicky osamělá romantická duše, jedna z největších básnických osobností lumírovské školy. Kosmopolitický nadšenec pro kulturu západní Evropy boural rozsáhlým celoživotním dílem čínskou zeď předsudků současných měšťáků. Nejvýznačnější básnická díla: Vyšehrad, Karolinská epopeja, Kronika o sv. Brandanu, Troje paměti Vita Choráze. V próze: Román o věrném přátelství Amise a Amila, Jan Maria Plojhar. — Z dalších dramatických děl: Bratři, Sulamit, Libušin hněv, Šárka, Doña Sanča, Neklan, Radúz a Mahulena. **b**

[189]

Zvon, Peter

TANEC NAD PLÁČEM

(Tanec nad plačom, 1939)

Komedie. Prológ, tři obrazy, epilog. Přeložil Josef Kainar. 10 m, 4 ž. Výprava: knihovna na starém zámku, zámecká komnata, terasa, zahrada. Doba současná. Střídavě próza a verš.

Je půlnoc, v zámecké knihovně se probouzejí postavy na starých obrazech k jediné hodině života. Uvažují, co se asi změnilo od časů, kdy žily své vlastní životy v dobách menuetů, dvorních slavností, kavalírských vyznání a soubojů. Přemýšlejí, zda panují ještě králové, zda svět se změnil. A protože se nemohou shodnout, rozhodnou se prodloužit si hodinku duchů a navštívit dnešní svět. Sejdou do přízemí zámku a tam na maškarním plese, pořádaném generálním ředitelem Aristidem Králem, se setkají s domácími, převlečenými do historických masek, takže neobvyklé shledání nebudí zpočátku pozornost. Hosté se však domnívají, že hostitel je skutečný král, a prokazují mu nejvyšší pocty. Jsou za to považováni za milé podivíny. K ránu se však zjistí, že v knihovně obrazů zmizely tři figury. Z vandalského poškození historických pláten jsou podezíráni záhadní hosté. Aristid Král však marně zjišťuje jejich totožnost. Ani domněnka, že jsou to snad příslušníci některého diplomatického zastupitelství, není potvrzena. Je proto povolán detektivní inspektor. Výslech však nevede k ničemu. Detektiv je nakonec podezírá, že uprchli z některého blázince. Hosté z historie jsou dotčeni hrubým chováním lidí nového věku a pochopí konečně, že se mnoho změnilo, že král není majestát, ale obyčejné občanské jméno, a že tomuto plebejci dokonce patří honosný zámek, navíc zakoupený v ubohé dražbě. Když svou čest nemohou ani hájit kordem, chtějí se vrátit zpět do minulosti, do klidu mrtvých obrazů. Jsou však hlídáni a není jim dovoleno vzdalovat se. Teprve mladý Petr Král se svou sestrou je vyvedou z nepří-

hodit Barboru do pověstí. Jenže Barbora odolá, ale radnice je na cucky a Peter omdlí. Žoldnéři, kteří ho křísí, ho poznají a pozná ho i starostova žena Greta, která se vrátila domů a slíbila Peterovi pomstu. Přes Vandergruntovy omluvy strčí Petera do basy. Ale ten uteče a v base zůstane jen učitel a oba žoldnéři, které tam dal zavřít Vandergrunt. Mají být všichni tři popraveni za útok na radnici. I to je Vandergruntovo dílo, neboť tím okamžitě vznikne důvod pro yberlandskou intervenci v Eidamu, který přece nemůže popravovat yberlandské žoldnéře. Tři vězňové se pokoušejí dostat na svobodu. S hejtmanovou pomocí — když ho dřív úplně zmátli — se jim podaří otevřít dveře na ochoz věže. Učitel, který na ochoz proklouzl, vidí, jak se z dálky blíží yberlandská armáda. Vrátí se rychle do vězení a všichni tři začnou křičet, aby varovali eidamské. Ti se zatím shromáždili kolem věže, čekají na popravu a nadávají na poměry. Uslyší varování, přitáhnou Barboru a začnou do yberlandského vojska pálit. Zaženou je až za hranice a osvobodí učitele a oba žoldnéře. A Vandergrunta spolu s Peterem vystěhují do Yberlandu. **dr**

[185]

Vrchlický, Jaroslav

NOC NA KARLŠTEJNĚ

(1884)

Veselohra o třech dějstvích. 7 m, 2 ž, malý komp. Výprava: nádvoří na Karlštejně, císařova ložnice. Děje se v červnu r. 1363.

Na Karlštejně očekávají návštěvu Karla IV., který si zde přeje být zcela nerušen. Proto vydal zákaz, že zde nesmí žádná žena přenocovat a nerad zde přijímá státnické návštěvy. Přesto sem přijel cyperský a jeruzalémský král Petr, bavorský vévoda Štěpán a tajně dokonce císařova mladičká žena Alžběta, které se stýská po manželovi. Arcibiskup Arnošt z Pardubic nařídí císařovu číšníku Peškovi předstírat chorobu, aby císařovna mohla v přestrojení za nového číšníka být blízko milovanému choti. Na hrad přichází i Peškova nevěsta Alena, neteř purkrabího Ješka. Její otec uzavřel sázku, že Alena stráví celou noc na Karlštejně; když se jí to podaří, nebude bránit jejímu sňatku s Peškem. Milenci si smluví noční dostaveníčko. Přijíždí císař a cítí se na hradě tak šťasten, že mu nezkazí náladu ani přítomnost vévody Štěpána, který žádá politickou audienci. Král Petr s vévodou Štěpánem postřehli, že na hradě je přestrojená žena a chtějí toho využít.

V ložnici rozmlouvá císař s arcibiskupem o výzdobě kaple sv. Kateřiny a s láskou mluví o Alžbětě, netuše, že stojí vedle něho přestrojena za číšníka. Na arcibiskupovu přímluvu přijímá audienci vévody Štěpána, který si všimne nového číšníka a upozorní na něj krále Petra. Ten vnikne do ložnice a chce přestrojenou ženu políbit. Alžběta mu vytrhne meč, zlomí jej přes koleno — a přispěchavší Karel ji pozná. Rozvine se rozkošný dialog, v němž císař zahání Alžbětu do úzkých a nakonec se jí vyzná ze své lásky. Chce s ní odjet, aby sám nepřekročil svůj zákaz, ale nemůže — Petr a Štěpán hlídají na nádvoří a tak je král sám vězněm na svém hradě.

Pešek se přiznává purkrabímu Ješkovi, že Alena je na hradě. Ješek vše vyděšeně dozná císaři a tím mu dá možnost likvidovat dobrodružství Alžbětino. Petr a Štěpán přistihli opravdu na hradě ženu — Alenu — dostanou se do souboje s Peškem, ale císařovnu nepřistihli. Císařův rozsudek je milostivý: Pešek dostane ry-

tířské ostruhy a může se oženit. Císařovna přichází hradní branou, jako by zabloudila na honu, a Karel s ní odjíždí na Karlík. Nejhranější veselohra Vrchlického vznikla v šťastném údobí jeho života. Je stálou a živou součástí kmenového repertoáru ochotnických divadel. Vhodná též pro divadla v přírodě.

Jaroslav Vrchlický (1853 až 1912), jedna z největších postav české kultury 19. století. Jeho četná dramatická díla lze rozdělit do několika skupin. Hry z českého života: Drahomíra, Bratři, Knížata, Exulanti, Rabínská moudrost aj. Hry s antickými motivy: trilogie Hippodamie (Námluvy Pelopovy, Smír Tantalův, Smrt Hippodamie), aktovky Pomsta Catullova, V uchu Dionysiově aj. Hry ze světové historie: Soud lásky, Marie Calderonová, Pietro Aretino, Godiva aj. **ši**

[186]

Wilde, Oscar

IDEÁLNÍ MANŽEL

(An Ideal Husband, 1895)

Komedie o čtyřech dějstvích. 7 m, 4 ž. Přeložil Frank Tetauer. Výprava: salón, pokoj, knihovna. Doba a místo děje: devadesátá léta osmnáctého století, Londýn.

Úspěšný politik Robert Chiltern má přednést v dolní sněmovně zprávu o odmítnutí projektu Argentinského průplavu, který je burzovním podvodem. Na večer pořádaný v jeho domě přijde žena záhadné minulosti paní Cheveleyová a vydírá Roberta, aby svou negativní zprávu změnil a celý projekt podpořil, jinak že zveřejní dopis, z něhož je patrno, že v mládí výhodně prodal státní tajemství. Otřesený Robert slibuje, později však slib pod tlakem své ženy, jež si svého muže idealizovala v bezúhonný a čestný typ, odvolá. Na večírku je přítomen i přítel rodiny lord Goring, který byl kdysi s paní Cheveleyovou zasnouben a zná její charakter. Po odchodu hostů nachází lord Goring diamantovou brož, kterou kdysi daroval ženě, jež nebyla ten večer ve společnosti, a má proto podezření, že tato brož byla ukradena. Zatajuje nález a chce zloděje vypátrat.

Paní Cheveleyová navštěvuje pod záminkou ztracené brože lady Chilternovou, protože se dozvěděla, že to byla ona, která zvrátila manželův slib podporovat podvodný projekt. Odhaluje Robertovo provinění s tím, že ho zničí, jestliže projekt průplavu nebude podporovat. Mezi manželi Chilternovými dochází k prudkému střetnutí. Lord Goring se snaží oběma pomoci. Proto se na něj dopisem obrátí lady Chilternová, ohlásí svůj příjezd, protože potřebuje jeho pomoc. Zatím co Goring hovoří ve vedlejší místnosti se svým otcem, přijede paní Cheveleyová, která je uvedena do sousedního pokoje. Goring je přesvědčen, že v pokoji je paní Chilternová a situace se komplikuje příchodem Roberta Chilterna, jemuž Goring nechce prozradit přítomnost jeho ženy u sebe. Rozhovor obou mužů tak vyslechne paní Cheveleyová, která je nakonec Robertem v pokoji objevena. Teprve dodatečně zjistí Goring, kdo vlastně v pokoji byl. Usvědčuje paní Cheveleyovou jako zlodějku brože a získá od ní kompromitující dopis.

Zatím Chiltern přednese v parlamentě řeč odsuzující projekt argentinského průplavu i s vědomím rizika osobního skandálu. S pomocí lorda Goringa se vše postupně vysvětlí, manželé Chilternovi se usmíří a vtipný, leč moudrý lord Goring se zasnoubí s Robertovou sestrou Mabel Chilternovou.

Ideální manžel je náročná konverzační a společenská komedie, která je vhodná jen pro opravdu zkušený soubor. **Ko**

Oscar Wilde (1854—1900) původem Ir, vtipný a duchaplný londýnský společník devadesátých let minulého století. Básník, prozaik, esejista, ale také dramatik. Vedle uváděných titulů upozorňujeme na komedie Vějíř lady Windermerereové, Bezvýznamná žena a biblickou tragédii Salome.

[187]

Wilde, Oscar

JAK JE DŮLEŽITÉ MÍT FILIPA

(The Importance of Being Earnest, 1895)

Lehkovážná komedie pro vážné lidi o třech dějstvích. Přeložil J. Z. Novák. 5 m, 4 ž. Výprava: byt v Londýně, zahrada venkovského sídla, salón venkovského sídla. Doba děje: 1894.

John Worthing žije na venkově se svou schovankou Cecilií. Pro své časté zájezdy do Londýna si jako záminku vymyslel zhýralého bratra Filipa. V Londýně se pak vydává za Filipa a zamiluje se do baronesy Gvendoliny, sestřenky přítele Algernona Moncrieffa. Matka Gvendoliny milostnému vztahu nepřeje tím spíš, že John, alias Filip, je nalezenec. Algernon spolu s Gvendolinou zjistí Johnovu venkovskou adresu a neočekávaně se na jeho venkovském sídle objeví. Nejdříve Algernon, který se představí jako Filip, bratr Johnův, a získá obdiv a lásku Cecilie. Ta pak stejně jako předtím Gvendolina vzplane láskou mimo jiné pro poutavé jméno Filip. V době seznámení Algernona s Cecilií není John doma. Vrací se a tvrdí, že bratr Filip zemřel a nakonec se do tohoto zmatku objeví i Gvendolina. Všechny klamy jsou odhaleny: jednak že žádný bratr Filip neexistoval, jednak že oba milenci se nejmenují Filip, ale John Algernon. Do toho všeho přijíždí matka Gvendoliny a rezolutně zakazuje sňatek své dcery s Johnem. Souhlasí však se sňatkem Algernona s Cecilií. Proti tomu se ovšem stejně rezolutně postaví John jako poručník Cecilie s tím, že sňatek nedovolí, pokud sám nedostane Gvendolinu. V této kritické chvíli se objevuje Ceciliina vychovatelka, v níž je poznána chůva, která před léty omylem odložila dítě, při čemž tímto odloženým dítětem byl John, který ve skutečnosti je bratrem Algernona a navíc se jmenuje Filip. Je tedy vše v pořádku a ke dvěma mladým párům se připojuje třetí: vychovatelka a místní kanovník.

Jak je důležité mít Filipa je brilantní společenská konverzační komedie s břitkým dialogem plným paradoxů a vtipu, jak u Wilda ani jinak nemůže být. Hra vhodná pro zkušený soubor. **Ko**

[188]

Zeyer, Julius

STARÁ HISTORIE

(1882)

Komedie o čtyřech dějstvích. 5 m, 2 ž, malý kompars. Výprava: ulice před domem Lavinie, komnata v tomto domě, vězení. Děje se na Sicilii.

Půvabná vdovička Lavinie má dva ctitele: mladého Lionata, jehož sama miluje, a starého lichváře Pandolfa, který má v rukou její dlužní úpisy. Využívá toho a přinutí ji podepsat s ním svatební smlouvu. Naštěstí je tu bystrá Laviniina komorná, smavá Zanina, která se spolu s Lionatovým

MARTÍNEK 7

A. S. PUŠKIN — část první

Předčítání „Hoře z rozumu“, i pozdější představení potvrdila představu děkabristických kruhů, že ruské umění vyžaduje reformu, která musí vyjít z dramatické literatury a zasáhnout všechny stránky divadelní kultury. Mikulášovský režim vyloučil možnost systematické proměny, nemohl však zabránit změnám, podmíněným demokraticky orientovaným publikem, stále více zastoupeným v hledišti.

Plejáda dramatických autorů, především Gribojedov, Puškin a Gogol, přesně formulovala náročné požadavky, s nimiž se mohla vyrovnat jen vyspělá profesionální kultura. Jejich zápas s rutinou, pozůstatky neoklasicismu i sentimentalismu, představuje vskutku pozoruhodnou kapitolu historické minulosti. Puškinův zájem o divadelní umění záhy přesáhl snobský postoj aristokratického obecenstva, zajímajícího se více o zákulisí. V statích „Mé myšlenky o Šachovském“ a „Mé poznámky o ruském divadle“ vyslovil náročné požadavky, zdůvodněné závažností tematických okruhů, mravním posláním, obrodnou etickou úlohou, jež se nemohla obejít bez zásadních proměn ve stylu herecké práce a beze změn v celkovém dosavadním uspořádání divadelního organismu.

Puškin však nezůstal u teoretických úvah, ale přenesl je do dramatických pokusů, do vlastní dramatické tvorby, v níž hledal odlišnou tvářnost textu. Ještě v nedokončené prvotině pod názvem „Liberál“ (1821) se postavil za aktuální politickou myšlenku a koncipoval dílo jako výsměch domnělým liberálům, kteří si na počátku dvacátých let pouze hráli na zastánce svobodomyslných zásad. Z tezovitého plánu díla vyplývá důležitý poznatek, že Puškin chtěl psát role pro konkrétní herce, chtěl je „šít na tělo“, i když nadále dodržoval principy osvícenské komedie.

Dobové události podmiňovaly však přesun pozornosti do sféry historické tematiky, kde bylo možné pomocí analogií zašifrovat mnohé soudobé úvahy. Tematický plán neuskutečněné historické tragédie „Vadim“ (1820—1821) naznačuje, nakolik se změnily estetické požadavky. Puškina nelákal již princip klasicistické tragédie — jasné rozhraničení konfliktu mezi síly dobra a představitele zla. Do popředí se dostala mnohost motivů, s níž si však ještě nevěděl příliš rady, i když jeho umělecká orientace směřovala k Shakespearovi. V podání rozporu mezi panovníkem a lidem chápal dav jako nepevný, kolísavý živel, neschopný nadchnout se patosem boje velké lidské osobnosti za národní zájmy . . .

Studium klasických textů, Molièrových komedií, Racinových tragédií a Shakespearova odkazu přivádělo jej stále k otázce formy díla, k problému pravděpodobnosti. Zdálo se mu, že zápletka se musí vyvíjet podle jistých požadavků životní logičnosti, ovšem v rámci časoprostorových faktorů, nutících ke zhutnění, ke koncentraci. Stále více odmítal statické výjevy, alegorické scénky a nekonečné meditace v monolozích, jednoznačnou charakteristiku postav, doprovázenou náhlými zvraty. V Shakespearových tragédiích nacházel ideální řešení, poutalo jej „volné a široké zobrazování dramatických charakterů“, nejednou až „nedbalý kontrast typů“, autorova odvaha „kompromitovat hrdinu“ tím, že hovoří zcela nenuceně jako v životě. Puškin považoval Shakespearovy postavy za „živé bytosti“, překypující vášněmi a vadami, ale jako rozhodující se mu zdál konečný výsledek — dojem mohutného toku životních událostí, který přináší divákovi stále nové a nové zážitky, stále se měnící, prohlubující a v jiných aspektech odhalující mnohostranné charaktery. Tím bylo dáno umělecké zaměření budoucí tragédie, námětově zaměřené k ruské historii, připravované systematickým studiem petrské doby, Pugačovova povstání i nástupní éry Rjurikovců.

Postupně byl zavržen původní záměr, snaha koncipovat tragédii jako konflikt mezi neschopným panovníkem, slabošským carem Fjodorem Ioannovičem, bojarskými rody a lidovými vrstvami. Rozchod s klasicistickými principy přesunul pozornost k postavě Borise Godunova, nadaného panovníka, který nebyl ovlivněn rodovými předsudky a tradicemi, dokonce se nejednou snažil pomoci lidu a chtěl zmírnit jeho utrpení — zůstal však nepřijatelný pro lidové vrstvy, protože usedl na „nenáviděném trůně“.

Rozsáhlý historický materiál posloužil však A. S. Puškinovi jako základ k hluboké, filosoficky motivované úvaze o vzájemných vztazích mezi panovníkem, bojarem a lidem. V rámci podobných úvah vyvstal car Boris Godunov jako neřadový vládce, zbavený tradičních rysů nelidského tyrana a usurpátora. Jako nadaný a silný vládce, člověk se svědomím, nezbavený lidského citu. Puškin záměrně akcentoval na mnoha místech textu, že car Boris nepatří mezi chorobné ctižádostivce, posedlé touhou po moci, ale má kladný vztah ke vzdělání, odmítá zpátečnictví bojarských rodů i jejich sobecké nenávistné zájmy. Prazvláštní postavení Borise Godunova, který nemohl uznat privilégia bojarských rodů, ale nenašel také kontakt s lidem, umocňuje stále rostoucí představa viny, mučivý nápor špatného svědomí. Car se domnívá, že dávno vykoupil vlastní vinu a za smrt Dimitrije, syna slabošského panovníka, zaplatil více než dostatečně moudrou vládou. Zachránil přes tisíce lidí před smrtí hladem — a lid jej nadále nenávidí a obviňuje ze strašných zločinů. Car Boris nenachází vysvětlení a považuje lid za nevděčnou lůzu, která odmítá řád a bouří se proti každému panovníkovi. Puškin však ve vývoji dramatické zápletky nesmírně citlivě zdůraznil představu, že lid nenávidí Borise Godunova jako cara, jako pokračovatele vlády násilí a útisku, aby od něho očekával jen to nejhorší, bídu a ponižování.

Puškinovo pojetí lidu nebylo však také jednostranné, v každém případě se zbavilo romantického zabarvení. Lid je pro Puškina něčím na způsob reálné síly, která se však ještě nedovedla uplatnit a prosadit. Přestože si bojaři pohrávají s lidovými vrstvami, zneužívají živelného odporu, nemohou zcela přehlušit prozíravý názor lidových mas. Náboženské zabarvení těchto názorů odpovídalo historické situaci. Ovšem pojem lidu nelze vztahovat jen na výjevy před Novopanenským klášterem, v lidovém duchu je pojat mnich Pimen, připomínající postavy ruských bylin, podobně jako žebraví mniši Misail a Varlaam. Lid představuje i boží muž, prostáček Nikolka, z jehož úst zaznívá strašné prokletí. Lid v Puškinově tragédii nepředstavuje jen ničivou sílu, živelný příval nashromážděné zloby, ale má jistý naivní půvab. Živelná nenávist a dobrácká citlivost se vzájemně střídají a překrývají, jak to dokumentuje závěrečný výjev, kdy za zamřížovanými okny vyhlížejí na náměstí Feodor a Ksenie.

Jeden z lidu: *Bratr a sestra, ubožátka! Jako ptáčata v kleci.*

Jiný: *Ještě jich tak litovat! Prokleté plémě!*

Prvý: *Otec byl zločinec, ale děti jsou nevinné.*

Druhý: *Jablko nepadne daleko od stromu . . .*

Puškinovo prozíravé podání rozpoznalo důsledky staletého vývoje, důraz na dějinnou úlohu lidových mas neznamenal jejich idealizaci, neschopnou vidět, nakolik lidové vrstvy nejsou ještě schopny dosáhnout naplnění svých představ, nakolik zůstávají nadále závislé na patriarchálním bojarstvu a nejednou se ani nedovtípí, že by mohly rozhodovat o vlastním osudu. V tomto duchu se vyvíjí scéna před Novopanenským klášterem: hlavní postavou zůstává lid (jak autor zdůraznil v úvodní poznámce). Lid nezvolil Borise Godunova, přesto přichází spolu s bojary a duchovenstvem prosit, aby se car ujal vlády.

Pokračování

RÁDI POSTÁLI, JEN KDYŽ TAM BYLI

Malebný kousek slezské země uprostřed lesů poblíž Poruby patří obci Těškovice. Svépomocí stavěli, renovovali, až vznikl pěkný kulturní dům. Hraje se tam vždy v neděli kino. Jiný sál v obci není. A právě v této vesničce proběhlo letos v květnu již 17. TĚŠKOVICKÉ JARO. Péče MNV a všech složek v obci o festival je vzorná. Patnáctkrát byla tato vesnička dějištěm okresních divadelních přehlídek, dvě poslední léta převzala funkci divadelní přehlídky ČSPO. Okresní výbor tohoto Svazu zdvojnásobil péči a tak by se všechna představení musela hrát alespoň dvakrát, aby se uspokojila poptávka po vstupenkách. Tam, kde se normálně sejde 300 návštěvníků, namačkalo se jich letos přes 500. Rádi stáli, jen když tam mohli být.

Představení bylo pět. Zahájilo se Frýdovou hrou Parta z malého ostrova v provedení mladých požárníků ze Štiny. Slabší režie ochudila tuto dobrodružnou hru, která obsahuje nejedno životní poučení. Soubor Tyl z Pusté Polomi uvedl líbivou, ale málo hodnotnou hru K. Baláka s hudbou O. Sedlmaiera U naší kapličky. Obecenstvem byla přijata přímo bouřlivě, oblíbené písně si zpíval nabitý sál s sebou. Další večer zhlédli diváci soubor ČSPO z Dolní Lhoty, který si vybral Tylovu Paní Marjánku a udatně zápasil o přízeň obecenstva. Příliv mladých lidí do těchto souborů je v dnešní době sotva docenitelný. V rámci festivalu uvedli dále štítinští ochotníci rovněž hru se zpěvy od týchž autorů jako pustopolomští, tentokrát s názvem Madlenka z kovárny. Ani u tohoto textu nelze o hodnotách mluvit, ale skutečnost je taková, že přeplněný sál opět fandil souboru a nakonec s ním zpíval! Na závěr uvedl soubor Slezáci z Opavy - Kateřinek Charleyovu tetu, ukázněné a vyrovnané představení.

Na přehlídce byli zástupci ÚV ČSPO z Prahy a z poboček Brna, Gottwaldova i odjinud. Byli nadšeni dokonalou organizací, přemírou návštěvníků, úrovní představení, pomocí patronů, hodnocením poroty – a neskrblili chválou. Zahájí ve svých krajích a okresech podobné akce.

J. BRUS

XX. HRUŠOVSKÉ DIVADELNÍ JARO

Jubilejní ročník už tradičního festivalu byl letos koncipován v širším rozsahu. Zúčastnily se vybrané soubory na základě přihlášek došlých pořadatelům, dále polský estrádní soubor ZDK Huta Baildom z Katovic a švédská studentská skupina NTO Teaterstudio z Göteborgu. Bohužel, v jubilejním festivalovém ročníku, v roce jubilejního Hronova nepřipravil žádnou inscenaci domácí hrušovský soubor, ověnčený řadou úspěchů na domácích přehlídkách i na loňském světovém festivalu v Monaku. Není to příliš povzbuzující pro tak ambiciózní kolektiv, když čest domácích ochotníků má zachraňovat v mimosoutěžním představení tzv. stará garda s Molièrovým Chudákem manželem. Píši tzv., protože nešlo rozhodně o herce dříve narozené, spíše o druhou gardu či skupinu v souboru. Bohužel ani tato skupina nezachránila umělecko čest Hrušovských.

Festival byl pořádán pod záštitou MěNV v Ostravě, ředitelství Chemických závodů a v rámci oslav 100 let odborového hnutí na Ostravsku. Organizačně byl dobře připraven — v rámci možností Hrušovského divadla — za značného zájmu obecenstva v osmidenním pořadu.

ZK ROH SLAVIA - FATRA NAPAJEDLA zahájil s Šamberkovou RODINNOU VOJNOU. Představení s chutí hrané, s nevyrovnanými hereckými výkony, zaujalo sice v expozici diváky, ale s přibývajícími minutami v příliš ukřičené frašce bez osobnosti, kterou beze sporu musí být hlavní postava hry a kterou si pan Šamberk psal pro sebe, ubývalo na intenzitě diváckého zájmu.

Nejlepší představení byla hudební komedie STUDIA DIVADLA O. STIBORA V OLOMOUCI DAVID A DOMINIKA. Přes nedostatky textové předlohy viděl divák mladé, svižné představení, se svěží Pogodovou muzikou a řadou dobrých režijních nápadů. Nerodí se každý rok Výtečníci, díky i za tuto inscenaci.

Děti zhlédly pohádku J. Paulů KRÁL 3333, kterou přivezl do Hrušova DŮM KULTURY Z PORUBY. Dobří herci, zkušená režie, nedobrý, upovídaný text, nevyužitý kontakt s dětským divákem. Přesto představení, připravené zodpovědně a s péčí, ne často vídanou ve hrách pro děti.

Ochotníci ze ZK CHEMICKÝCH ZÁVODŮ J. DIMITROVA V BRATISLAVĚ se pokusili o konverzační hru, spíše situační frašku M. Hennequina LHÁŘKA. Námět na hony vzdálený současné době, běžným lidským problémům i vztahům, dost toporně uhraný — jak těžko se tento žánr hraje i profesionálům — jistě pobavil diváka, který si neklade žádné jiné nároky.

Velikým zklamáním byla inscenace Ostrovského komedie VRÁNA VRÁNĚ OČI NEVYKLOVE, s kterou se představil soubor DK Z VÍTKOVIC. Neodpovídající charaktery, nevzrušivé tempo hry, slabiny v základní herecké práci i v aranžmá, po loňské Pastorkyni veliký krok zpět u kolektivu, který má — zdá se — dobrý a zdravý herecký základ. Naopak milým překvapením byla švédská skupina s krátkou vlastní hrou, s minimem slov, spíš pantomimické a hudební vyjádření pocitů dnešního člověka, boje mezi dobrem a zlem, představení s pohybovou kulturou a režijní invencí a odvahou.

První cena nebyla udělena, druhou získalo Olomoucké Studio, třetí cenu pohádka Král 3333. Na závěrečném večeru byli vyhlášeni vítězové festivalu, uděleny dvě ceny za herecké výkony B. Soleckému z Napajedel a A. Královi z Vítkovic. Cenu diváka získala „stará garda" z Hrušova. Švédskému souboru byla udělena zvláštní cena pořadatelů. A nám nezbývá než pevně věřit ve větší umělecké úspěchy příštího ročníku.

JAROSLAV ŠINDELÁŘ

JEHO VELIČENSTVO DIVÁK

Jednotný klub pracujících ve Svitavách zorganizoval u příležitosti 25. výročí osvobození Textilácký divadelní festival. Kromě domácího Lidového divadla (Kutnohorští havíři) se zúčastnily soubory z Vamberka (Marie Octobre), Prostějova (Vzbouření v ústavu šlechtičen), Náchoda (Lékařem proti své vůli) a Moravské Třebové (Študáci a kantoři).

Vznikl tedy jeden amatérský divadelní festival navíc. Jako by jich už nebylo dost, může si povzdechnout statistik, který vede evidenci všech stávajících amatérských festivalů. A člověk, který poznal festivaly, kde poslední „starostí" organizátorů je divák, si povzdechne rovněž. Ach, kdeže loňské sněhy jsou, řekne si s básníkem. Kdepak je zájem, který ve Svitavách býval v době Národních přehlídek! Je tedy dovážená kultura z center kulturního dění do té míry převažující, že zájmová činnost (byť divadelní, pokud se netýká souboru domácího) je už nezajímavá?

Lze říci bez přehánění, že ani jeden ze souborů nepoklesl ve svém výkonu pod onu hranici, jíž se říká „dobrý průměr". A přece diváckýzájem zdaleka neodpovídal pokusu o položení nové textilácké tradice v oblasti amatérského divadla.

Navíc se objevilo několik nevšedních výkonů, režijních i hereckých, které překročily lokálně vymezený rámec svitavského textiláckého festivalu. Ať už to byla Houštěkova režie Molièrova Lékařem proti své vůli, s vitálním komediálním projevem Antonína Sušického v roli Sganarela, jemuž nic nezadala jeho manželka v úloze Jakubky. Byl to i ostatní spoluhráče převyšující výkon Luďka Jehličky v roli advokáta Simoneaua v Marii Octobre a velice lidsky procítěná postava slečny z Benzonů ve Vzbouření. Ke kladům patřil nepochybně i herecký výkon a výrazný režijní rukopis jednoho z „kantorů" ve Študácích a kantorech – Michala Najbrta.

Domácí soubor, který festival zahajoval, odvedl tradičně poctivé nastudování Kutnohorských havířů. Zřejmě tedy inscenační klady převýšily nedostatky, jakých se při každém prvém pokusu asi nelze vyvarovat a při amatérském divadle zvláště. Nicméně zájem diváků neodpovídal tradici divadelního města, jakým Svitavy bezesporu byly a jsou.

Bi

JAK SE DĚLAL FESTIVAL V KAROLINCE

Budiž mně dovoleno uvést čtenáře do psychózy jara roku 1970. Situace na celém světě, tedy i u nás, žádá po lidech angažovanost. Ono S E nic samo neudělá. Ono S E musí přiložit ruku k dílu a pak se dílo podaří, když kolektiv zapne startovací motory proti l h o s t e j n o s t i, proti pasivitě.

Takoví čilí mravenečci-amatéři na okrese V s e t í n si v lednu řekli na divadelní konferenci: Uděláme letos tolik a tolik práce. Přesvědčíme liknavce a ty, kteří si rádi foukají na bolístky a naříkají, že dát lidi dohromady, vytrhnout je z jejich televizní papučové selanky je nadlidská dřina, která nemá srovnání s ničím, s čím se kdy ochotníci musili potýkat. A tak se zvolil okresní výbor divadelní sekce a čekalo se po vyhlášení podmínek na festival, kolik bude dobrovolníků. A ejhle, přihlásil se do konce března jenom j e d e n soubor. S tím se festival dělat nedá. Tož za lidmi do terénu. Předseda Jaroslav Blahoňovský, Josef Sova z OKS a předseda ZUČ Lexa Varga získali osobní agitací další dva a nakonec se přihlásila Osvětová beseda z Jarcové — tož čtyři, to už by šlo. A tak se šlo na věc: Získali

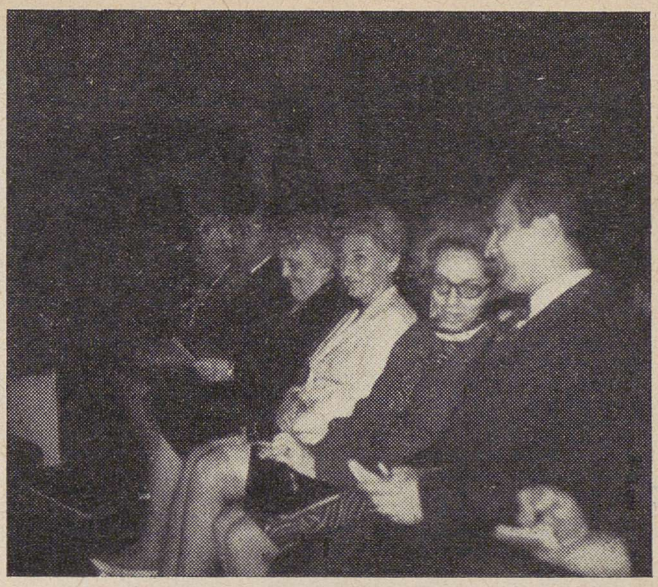

se patroni, 21 závodů z okresu pomohlo, okresní inspektor pro kulturu Zdeněk Ott mohl klidně v předvečer oslav 25. výročí osvobození zahájit festival s tímto repertoárem: Karvašův Meteor, protifašistický Případ Denzinger, Puškinův Evžen Oněgin, Stroupežnického Naši furianti, pohádka o Sněhurce a Šamberkova opereta Podskalák. Patroni předávali věcné dary a květiny, organizovali svoz návštěvníků ze závodů, divadelní sál v Karolince byl na každém představení nabitý zvědavými a vděčnými diváky. Potom mohla porota spokojeně hodnotit celý průběh, výsledky snažení amatérů a vyhlásit výsledky: Diplom za nejlepší mužskou roli získal Jiří F u s e k za Evžena Oněgina ze stálé amatérské scény Rožnov. Za nejlepší ženskou roli dostaly dva diplomy: Zorka Sasková za Taťánu a Zuzana V a š k o v á za Pepičku v Podskaláku. Další diplom pro Rožnov získala Jana Navrátilová za postavu Anisji. Porota dále odměnila diplomem nejlepší režii Jana Matyščáka za inscenaci hry Petra Karvaše Meteor. Rovněž Furianti dostali diplom od ZUČ a dlouholetý pořadatel okresních divadelních přehlídek, předseda ZK Sklárny Karolinka F. Frydrych.

ALOIS KŘESADLO

ZA DOKTOREM JANEM PORTEM

Bez divadla mu nebyl život. Od mladých let sbíral zkušenosti a vědomosti a rozdával je s humorným kořením. Po jevišti chodil od mladých let. Ale právě tak byl zaujat starým archivním pramenem, poslem ze starých dob. Praxe se u něho spojovala s teoretickými znalostmi. To je ideální výbava pro učitele, pro poradce. A on jím byl. Byl obětavý do krajnosti, šel jen za představou konečného výsledku, aniž by se ptal, „zda to bude sypat".

Radil profesionálům i amatérům. Amatéři mu vděčí za řadu pěkných, vkusných, profesionálně dotažených inscenací. Byl jim poradcem, který znal život kolem sebe i divadlo. Studování kusu bylo za jeho přítomnosti živou školou se zvlášť povolaným učitelem. Přicházeli za ním ze vzdálených českých měst i městeček a vesnic a vždycky se dočkali rady a pomoci. Byl nejen dramaturgem, nýbrž i režisérem, scénografem a kostýmářem. A k tomu ještě byl znalcem různých tváří světového divadla různých dob.

Léta byl šéfem divadelního oddělení Národního muzea v Praze a třebaže byli rozdílného založení, láska k divadlu stavěla vedle sebe Jana Bartoše i jeho nástupce Jana Porta, a jejich zásluhou zůstane, že jeden započal u nás dílo a druhý v něm pokračoval, oba se stejným zanícením, aby se zachovaly dokumenty na význačná díla našeho divadla, nejprchavějšího ze všech umění.

Doktor Jan Port byl specialistou na naše barokní divadlo. A už před léty napsal fundovanou knihu o něm. Žel, skončilo to jen u kartáčových obtahů. I když část té své znalosti mohl uplatnit v prvním dílu Dějin českého divadla, přece jen by bylo velmi užitečné vydat jeho dílo aspoň rozmnožené. Dále by bylo zapotřebí sepsat jeho publikované i nepublikované práce. A také sebrat jeho písničky, které byly za války svým vtipem a optimismem pobídkou k existenci.

Odešel nám divadelník, který sloučoval v sobě vzácně lidské kvality se širokou odbornou vzdělaností, kterou neskrblil.

KAREL KRATOCHVÍL

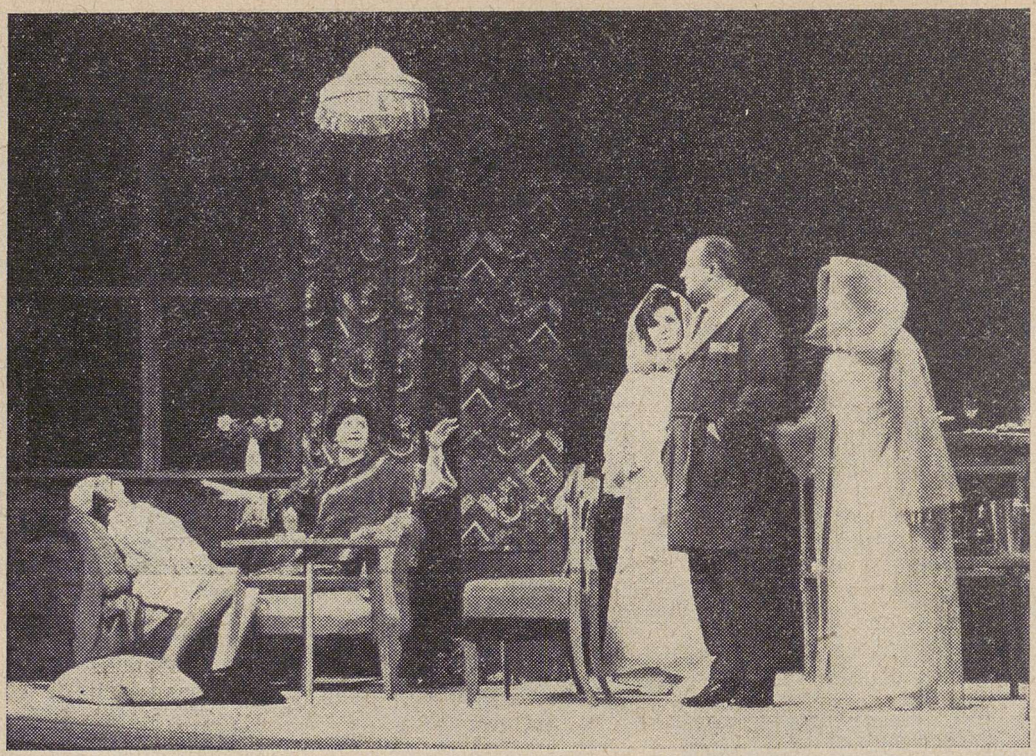

Duchové na zemi – inscenace Divadla Hanácké obce z Prostějova. Foto Pernica

LOMNICKÁ DIVADELNÍ LÍHEŇ

Jestliže hraje osmdesátiletý herec úlohu daleko mladšího Kláska z Jiráskovy Lucerny, člověku se až zatají dech nad tou odvahou. Popadne však druhý dech, když zjistí, že osmdesátiletý ochotník Brázda dává roli co její jest, tedy lidskost i komiku muže pod pantoflem s jeho bojácností a zároveň vitalitou, a to jak hlasovou, tak pohybovou.

Klobouk dolů, jestliže si ochotníci z Lomnice u Tišnova na okrese Blansko dovolí se zdarem realizovat na jevišti místní sokolovny některé náročné prvky scénické výpravy, které přispěly k úspěchu Lucerny na Divadle bří Mrštíků v Brně. Autor lomnické výpravy V. Mrázek nepřevzal profesionální scénické návrhy pouze mechanicky. Spojil některé brněnské nápady, např. promítání diapozitivů na část pozadí každé scény, s místními možnostmi. Vznikly návrhy, které nepřeplnily už tak dost malý prostor jeviště a daly hře patřičnou polopohádkovou atmosféru. Tak působila především scéna, v níž vystupují vodníci Michal a Ivan a scéna v lesním zámečku.

A do třetice: jestliže dovedou v Lomnici zainteresovat na ochotnickém představení více než třicet herců a dalších spolupracovníků a když jsou všechna čtyři představení zcela vyprodána, můžeme snad městečko Lomnici nazvat, po vzoru sportovních novinářů, divadelní líhní. Je to na blanenském okrese vítaná výjimka.

V Lomnici spojují zkušenost starších herců (např. K. Rotschein v roli Vrchního, pohádkoví a přitom lidští vodníci F. Hort a J. Peša) s elánem mladších (Hanička Ley Sáblíkové, decentní mladá kněžna J. Bouzkové, učitelský mládenec J. Drbušek). Stranou nezůstala ani střední generace (J. Petříček jako dvořan). Rázovitou a podmaňující skupinu tvoří šumaři. Hrají je A. Vitoul, J. Šikula a vzpomenutý pan Brázda.

Na závěr jméno režisérky, která se zasloužila o úspěch inscenace, sehrané v Lomnici u příležitosti 25. výročí osvobození naší vlasti a 20. výročí trvání Uhrova divadla v Lomnici. Režisérkou byla Ludmila Sáblíková. Při hodnocení premiéry řekla, že se o úspěch přičinili všichni zúčastnění. Má pravdu. Poděkování všech ostatních patřilo naopak paní Sáblíkové. Rádi tlumočíme obojí.

LADISLAV SOLDÁN

■

Červnové číslo INFORMAČNÍHO LISTU divadelního oddělení ÚDLUT přináší zprávu o tzv. Vyzývaci soutěži tvořivosti dětských divadelních souborů a skupin, kterou vyhlásilo ministerstvo školství spolu s ÚDLUT. Jejím posláním je podnítit použití tvořivých nekonvenčních metodických postupů v dětských divadelních a literárně dramatických kolektivech a obohatit jejich repertoár.

■

Dvacáté číslo DIVADELNÍHO ZPRAVODAJE souborů chebského okresu přináší vedle řady jiných materiálů podrobnější recenze těchto představení: VEGA Kynžvart – Jan Janoud, Jistota ženy; DLT Mariánské Lázně – Kesselring, Jezinky a bezinky; Stará Voda – Lud. Aškenazy, Host; Velká Hleďsebe – Miloš Stránský, Kašpárek a loupežníci a Miloslav Disman, Tři medvíďata.

■

27. května se konala výroční konference pražské organizace SČDO, která zhodnotila práci přípravného výboru, pojednala o současné, nepříliš utěšené situaci ochotnického divadla v hlavním městě

Z nymburské inscenace Shakespearových Veselých paniček. S. Holík v roli Veleby

Pernicův záběr z Šamberkovy Rodinné vojny. Uvádí soubor ZK Slavia Fatra Napajedla

a zvolila první definitivní výbor pražské organizace v čele s Josefem Povolným ze souboru Bozděch. První čtyři pražské soubory, které mají ve svých řadách více než polovinu členů SČDO, jsou: Malá scéna Praha 3, DOPRAPO Praha 7, ČKD Praha 9 a Bozděch Praha 10.

V POSLEDNÍCH KVĚTNOVÝCH DNECH

byl uspořádán v Nejdku devátý divadelní festival s tímto repertoárem: J. Anouilh, Tomáš Becket (domácí soubor Jirásek) – V. Fux a L. Černík, Akce H (KDP Kadaň) – C. Goldoni, Sluha dvou pánů (Jirásek Vejprty) – F. Šamberk, Blázinec v prvním poschodí (KASS Františkovy Lázně) a J. Jílek, Kašpárek, Honza a zakletá princezna (dětský divadelní soubor J. Jílka z Nejdku). Kulturní a společenský měsíčník NEJDECKÝ ZPRAVODAJ vydal při této příležitosti vtipně sestavené a pěkně upravené zvláštní číslo, které je programem přehlídky, přináší informace o souborech a zajímavosti z dějin nejdeckých festivalů. Pěkný příklad pro všechny festivalové organizátory!

SEVEROČESKÉ SOUBORY NA HRONOVECH

V dubnu jsme do redakce dostali dvojčíslo 5—6 Metodického listu, což jest informační zpravodaj Krajského výboru SČDO v Ústí nad Labem. Rozmnožuje a distribuje jej KS SKNV v Ústí n. L. Dvojčíslo má na dvaasedmdesáti stranách velmi bohatý obsah, přináší četné informace ze života SČDO, o různých ochotnických jubilejích, o vydaných metodických materiálech atp. Přináší rovněž zajímavý přehled dosavadní účasti souborů Severočeského kraje na Jiráskových Hronovech, který přetiskujeme:

3. JH — Šubert: Drama čtyř chudých stěn (Ladeckého a Ruthův okrsek ÚMDOČ, Most a Ústí n. L.)
16. JH — Čapek: Matka (Spolek divadelních ochotníků K. H. Máchy, Litoměřice)
17. JH — Langer: Velbloud uchem jehly (Spolek Tyl, Železný Brod)
19. JH — Cach: DS 70 nevyjíždí (ZK Severotuk, Ústí n. L.)
20. JH — Pavlenko: Štěstí (Vojenský soubor ČSM Liberec)
25. JH — Lavreněv: Přelom (Vojenský soubor Hakenovec Roudnice n. L.)
26. JH — Tyl: Lesní panna (OB Hejnice)
28. JH — estráda: Letem ochotnickým světem (RK ONV Rumburk)
30. JH — divadlo poezie: Vojna (vojenský soubor Východ Litoměřice)
31. JH — Kohout: Třetí sestra (Tyl Louny)
33. JH — divadlo poezie: Bon jour, amour (Docela malé divadlo Litvínov)
34. JH — Majakovskij: Sprcha (Tyl Louny)
36. JH — Robert, Duvier ad.: Marie Octobre (Tyl Jablonec n. N.) a divadlo poezie: Dokud tohle trvá a Albee: Stalo se v ZOO (Docela malé divadlo Litvínov)
38. JH — Kisch: Aféra plukovníka Rédla (Collage Liberec)
39. JH — Jonson: Lišák Volpone (Tyl Jablonec n. N.)

■

Na programu X. divadelní Spišské Nové Vsi – celoslovenské ochotnické přehlídky byly tyto hry: I. Bukovčan, Kým kohút nezaspieva (DK Prievidza), B. Nušič, Truchlící pozůstalí (Skřivani Brno – jako host), L. Hellmanová, Liščičky (Hviezdoslav Spišská Nová Ves), P. Dostál, Výtečníci (Vysokoškolák Trnava), V. Hurban Vajanský, Záveje (TEES Martin), dále maďarský divadelní soubor z Bratislavy, dětský divadelní soubor ZDŠ HYBE a mimo soutěž druhý domácí soubor Železničiar s Barčovou Matkou. Přehlídka se konala od 19. do 25. června.

Od 22. do 25. května se konala v Žatci krajská přehlídka Severočeského kraje, na níž vystoupil soubor K. Čapka z Děčína (J. Bor, Zuzana Vojířová), jablonecký Tyl (E. Sylvanus, Korczak a děti), Malé divadlo z Ústí n. L. (pohádka Strašidelný mlýn a F. Hrubín, Oldřich a Božena) a domáci soubor s Quyanou O. Scheinpflugové. Celkově dobrá úroveň a špatná návštěva byly charakteristickými znaky.

■

Program XI. červnového festivalu v Chabařovicích: Zuzana Vojířová (Děčín), Výslech po italsku (Střekov), Quayana (Žatec), O Honzovi a Zlatovlásce (Tisá), Právo na hřích (Libochovice), Obchodník s deštěm (Tyl Chabařovice).

■

Divadelní soubor Alois Jirásek Klubu pracujících v Benešově nad Ploučnicí uvedl novinku významného rumunského dramatika Horii Lovinesca, „zlou frašku" POČESTNÝ DŮM. Tato duchaplná konverzační komedie byla poprvé uvedena bukurešťským divadlem v r. 1968. Jejím uvedením oslavili ochotníci čtvrt století českého ochotnického divadla v Benešově nad Ploučnicí.

■

Na programu IX. divadelního festivalu Pobečví byly Makariovy Tři bílé šipy (Tyl Drahotuše), Jiráskova Vojnarka (Hanácká scéna Kojetín), Mrštíků Maryša (Tyl, Meopta Přerov), Smočkovy aktovky Bludiště a Podivuhodné odpoledne dr. Z. Burkeho (Dukla Hrušov), Krpatův Talár v městečku (Bezručovo Divadlo pracujících Olomouc) a pásmo Zpěvy sladké Francie (Hudebně recitační skupina z Hranic).

■

Okresní výbor Českého svazu družstevních rolníků uspořádal ve spolupráci s DKV v Hradci Králové okresní přehlídku vesnických divadelních souborů v Kosicích s tímto programem: Nezval, Manon Lescaut (Tyl ZK Rafinerie cukru Skřivany), Štolba, Závěť (DK, JZD Lužec nad Cidlinou), Thomas, Osm žen (OB Stará Skřeněř) a Stroupežnický, Václav Hrobčický z Hrobčic (domácí soubor Klicpera OB Kosice).

■

Na květnové okresní přehlídce v Rumburku byl zajímavý repertoár: Lovinescu, Počestný dům — J. Cimmermann, Akt — G. Gradov, Směšná práce — E. A. Longen, Ministr a jeho dítě — kabaret Pojďte s námi na výstavu a Šamberkův Blázinec v prvním poschodí.

■

Na programu XXI. ročníku Pojizerských her byly počátkem června v Dobrovicích hry Veselé paničky windsorské, U nás v Cividále, Velká zlá myš, Jeppe z Vršku, Kašpárek a Šmidra v černém hradu, Past a Dáma skřítek v provedení souborů z Nymburka, Mladé Boleslavi, Dobrovic a Bakova nad Jizerou.

(MÍT NÁPADY DOVOLENO)

Rubriku vede JINDRA DELONGOVÁ

NÁPADNÍK

(Pro děti, které si umějí vymýšlet)

Milí mladí přátelé,

nejen čarodějnice na koštěti ve vašich pohádkách, ale také čas velmi rychle letí. Nedávno jsme vám přáli veselé prázdniny a už je přede dveřmi nový školní rok. A s ním finále naší dlouhodobé soutěže. A proto

POZOR! POZOR!! POZOR!!!

Je nejvyšší čas, abyste poslali své strašidlí pohádky, chcete-li se stát spoluautory pohádkové hry „Strašidlí školička".

V dopisech, které jsme dostali v posledních dnech, rozvíjíte vyučování ve strašidlí škole a dozvěděli jsme se například od Kousandy-Vousandy, že vyjmenovaná slova po s jsou: strašidlo, sušiti, svítiti, strašpytel, saze. A zase se to hemží novými strašidýlky. Je tu čertík Sakrble a Krucifajx, duch Filištín a Kšandule, bezhlavé páže Rominando, čertice Houžvička, strašidýlko Víštulka, ale také strašidlí učitel Dobrafous a Kantorius Bubácius.

I když jsou si některé pohádky podobné, pořád si vymýšlíte nějaké novinky. Zatímco doposud o večerním vyučování strašidýlek ve škole nikdo nevěděl, je to v pohádce Hany Batelkové věc obecně známá a pan učitel s učitelem strašidlím dokonce spolupracuje a nechává mu klíče v hledí středověkého rytíře:

„Na soutoku dvou nevelkých potoků leží malá, malebná vesnička ‚Suchomily'. Na mapě byste ji marně hledali, je to někde v jižních Čechách. Ale mají zde některé zvláštnosti, které jim mnohá větší vesnice závidí. Je tu nejstarší dědeček a ještě mnohé věci, ale největší závist působí právo, které potvrzuje, že ve vesničce Suchomily je okresní, a to hlavní škola strašidel. Nad vesničkou na kopečku stojí škola, vlastně školička. Vede k ní upravená písková cestička, osázená růžemi. Nad vchodem je nápis: ‚Základní pětiletá škola pro děti a strašidla'. Poslední poškoláci se vytrácejí a škola tichne. Jen pan učitel Voráček se zlobí: ‚To byl zase den, člověk aby stále vyplňoval ty městské výkazy a k tomu kolega Dobrafous je nikdy řádně nevyplní!'"

Dále se dozvíme o tom, jak strašidlí učitel Dobrafous vlétne do třídy třetí kosmickou rychlostí na koštěti značky „made in Suchomily" a jak začíná vyučování.

Jinak se většinou strašidýlka radují, když dostanou pětku nebo poznámku do žákajdy. Miroslav Ambroz si na toto téma vymyslel takovouhle příhodu:

„Po chvíli přišel učitel, zapsal do třídnice kdo chybí a kdo je za školou. Žákům, kteří podlehli hře v karty, dal pětky a poznámky, což jim záviděla celá třída. Tu si učitel povšiml skleničky od hořčice u dveří a poznaje v ní žáka

Divadelní soubor ZDŠ v Hybiach – vítěz celoslovenské dětské divadelní přehlídky. Foto Dušan Dubovský

Vištuka malého, zavolal: ‚Višto, Višto, jak to, že umíš se proměniti v skleničku, ihned si zapiš jedničku!' Vtom se ale začala sklenička plnit slanou vodou, to žák Vištuk plakal a již viděl v duchu ten mazec, co ho doma čeká, když přinese jedničku."

Ale co se taky jednou v téhle pohádce nestalo:

„Sotva se ze školy vytratil poslední opozdilec, vrazil do třídy udýchaný učitel Tyrlík, vedouc za ucho žáka Alfonse Trámlíka, jenž třímal v ruce lahvičku od inkoustu — ovšem prázdnou. Žák Alfons Trámlík totiž tento inkoust vylil a zato měl být potrestán hodinou školního vězení."

Nakonec to dopadne tak, že pan učitel Tyrlík píše zrovna dopis tchýni do Kostkovaného Krumlova a:

„Na Alfonse ve školním vězení zapomněl a ani ho nenapadlo pustit tohoto vylijinkousta ven."

A tak se stalo, že se stal Alfons nepozorovaně svědkem strašidlího vyučování.

Velmi dlouhou a půvabnou pohádku nám napsala Michaela Jurková. A v ní je poškole celý houf zlobivých školáků a ti se dokonce stanou hosty v strašidlím vyučování a moc se jim to líbí.

Též oběma pisatelům dnešních dopisů posíláme za odměnu knihy, mohli jsme uveřejnit jen docela krátké ukázky jejich dlouhých pohádek, ale věříme, že se stanou účastníky naší podzimní tvůrčí konference a tam budou moci svou bohatou fantazii uplatnit. Pro nedostatek místa bohužel nemůžeme uveřejnit ukázku, ale Michaele posíláme pěknou knížku.

A vy všichni ostatní máte stále ještě možnost napsat nám na adresu **„Nápadník AS, Dům dětí a mládeže, Lidická 50, BRNO".**

FESTIVALY – PŘEHLÍDKY – SOUTĚŽE – FESTIVALY

Zdá se, že se konečně hnuly ledy. S nastupujícím jarem se na několika místech konaly dětské divadelní soutěže, festivaly, přehlídky. Psali jsme již o Kaplici, kde byla přehlídka soutěžní a porotě byl svěřen nesnadný úkol určit první, druhé a třetí místo. Na přehlídce v Uherském Brodě se nesnažili najít toho nej-nej-nej, ale udíleli diplomy za dobrou režii, dramaturgii, scénu. Na celoslovenské přehlídce v Revúci byl vyhlášen jeden — absolutní — vítěz a dále uděleny individuální ceny. Domnívám se, že v dětské soutěži je nejlepší cesta, kterou volili v Uherském Brodě. Nejen proto, že podmínky v souborech jsou velmi rozdílné a že je někdy sporné, který soubor by měl být vítězem. Vědomí, že jde o soutěž a že mezi diváky sedí porota, vnáší do představení nervozitu, ubírá dětskému projevu na bezprostřednosti a často úplně zmizí ze scény obvyklá dětská radost ze hry. Vedoucí se odvolávají, stěžují si, dochází mezi nimi ke sporům a zbytečnému napětí. Děti odcházejí ze soutěže smutné, vedoucí často uraženi. Celá atmosféra přehlídky, která by měla být radostným setkáním dětí, je poznamenaná rivalitou a obavou z umístění.

Tím nechci říci, že bych byla zásadně proti soutěžím. Jsou jistě na místě tam, kde jsou výkony souměřitelné. Například ve sportu, kde se dá délka skoku změřit a počet branek spočítat. Měřítka, kterými by mělo být hodnoceno divadlo hrané dětmi, nejsou tak jednoznačná. Není možno odečíst také hlediska pedagogická a etická a sebelepší výsledek na scéně je bezcenný, byla-li hrubě porušena. Ke všemu záleží hlavně na vedoucím, jak soubor vede — děti samy o sobě nemohou ovlivnit úspěch hry v takové míře jako vedoucí, a přece je neúspěch mrzí. A někdy může naopak dětem uškodit nekriticky přijatý úspěch.

Je tedy opravdu lépe pořádat přehlídky, na kterých je možno odměnit objevnou dramaturgii, zajímavou režii, vkusnou scénu — aniž by byl vyhlašován absolutní vítěz. Přehlídky by měly být ovšem hodně pracovní, doplněné praktickými semináři a podrobným hodnocením jednotlivých představení, aby si účastníci odnesli co nejvíce podnětů pro další práci. Podmínkou by ovšem mělo být, aby se co nejvíce vedoucích souborů (i těch, které se na přehlídku nedostaly) zúčastnilo c e l é přehlídky.

SCÉNA – KOSTÝMY – LÍČENÍ

Na přehlídkách se vedle sebe setkávala představení s moderní, lehkou náznakovou scénou i kostýmem vedle zastaralých, realisticky malovaných kulis a nevkusných, dětem špatně padnoucích kostýmů z půjčoven. Mnohdy se setkají tyto různorodé prvky dokonce v jedné jediné inscenaci. A tak vidíme v prvním obraze vesnickou chalupu, pěkně do detailů vymalovanou, s plůtkem, lavičkou a stromy, na kterých je namalován každý lísteček, ale královský palác v druhém jednání je náznakový — z několika závěsů a barevných stuh. Někdy se spolu snoubí dokonce v jediné scéně skupina plošných, barvami hýřících stromů v pozadí, se skupinkou živých smrčků v popředí scény.

Vím, že zde velkou roli hraje nedostatek finančních prostředků a že soubory s povděkem přijmou staré, odložené kulisy z různých zdrojů a doplňují je svépomocí. Ovšem výsledek je nevalný, jednak kazíme vkus dětí a pak, stavba těžkých, složitých kulis je zdlouhavá, přeprava složitá. Mnohdy se stane, že přestávky na přestavbu pak trvají déle, než samotné jednání. Hra je rozštříštěna, dětské obecenstvo se po dlouhých přestávkách těžce znovu soustředí. Je opravdu mnohem lépe nepodceňovat dětskou fantazii a zvolit lehkou, náznakovou scénu, ve které na sebe jednotlivé prvky navazují tak, že se při změně prostředí základ scény nemění. (Např. náznak vstupní brány do zámecké zahrady změníme přehozením závěsu v nebesa nad postelí princezny.)

Podobná situace je i s kostýmováním dětí. Kroje z půjčoven jsou většinou velké, dětem nepadnou, a tak se v nich malí představitelé ztrácejí a pohybují se toporně, nepřirozeně. Hrajete-li hru několikrát, převýší nakonec půjčovné cenu, za kterou lze dětem jednoduché a vkusné kostýmy pořídit. Největší patálie je s kostýmy zvířátek. Psali jsme již mnohokrát o tom, že vůbec není nutné pořizovat dětem co nejvěrnější kostýmy, kombinézy a dokonce škrabošky. A přece se stále setkáváme s představiteli kočiček a medvídků v neprodyšných kombinézách se škraboškami na obličeji. Dětem je horko, špatně se jim dýchá a pohybuje. Přesvědčili jsme se na všech festivalech znovu o tom, že fantazie dětských diváků je velká a stačí docela malý, charakteristický náznak, aby vzali na vědomí, že dítě na scéně je v tomto okamžiku „jako" lištička. Vůbec už nemá smysl snažit se na scéně zakrýt, že představitel dospělé role je dítě. Vážně míněnou dospělou roli dítě nemůže v žádném případě hrát. Vědí tedy stejně všichni, že král na jevišti je Franta z 6. c. a nemá smysl to nějak zastírat. Děti si na krále jen hrají a stačí proto papírový plnovous na gumičce nebo hladká tvář.

A to jsme se už dostali k otázce líčení. Nevím, proč stále ještě panuje domněnka, že dítě, které hraje divadlo, musí být zmalované jako velikonoční vajíčko. Dokonce devítiletý chlapec, hrající devítiletého chlapce je pečlivě natělkován, má namalované obočí, tvářičky a linky kolem očí. A zcela zbytečně si soubory přidávají práci, protože děti není vůbec nutno líčit, nenalíčené děti vypadají na scéně dokonce mnohem lépe.

DĚTSKÁ REVÚCA

I když festivalů utěšeně přibývá, čekáme zatím v českých zemích marně na ústřední přehlídku. Na Slovensku však už začátkem června celoslovenská přehlídka dětských souborů byla. Bylo tu mnoho podnětného, zajímavého, celkem však situace obdobná jako u většiny našich přehlídek. Část vedoucích se snaží přenést na děti metody práce s dospělým hercem a znásilňuje tím děti, jejichž projev je pak nepřirozený. Ostatní vedoucí vycházejí z dětí a nechávají jim na scéně dostatečnou možnost pro aktivní hru. Ale toto dvojí pojetí je dnes zjev všeobecný. K některým inscenacím se ještě vrátíme, dnes se zmíním aspoň o dvou zajímavostech.

Především to byla péče pořadatelů o členy souborů. S velkým zaujetím připravili pro ně večerní pořady v klubu, kde se zpívalo, tančilo, hrály se společenské hry a členové souborů se spolu za srdečné zábavy seznámili. Byly to večery neobyčejně radostné a svěží a patřily opravdu dětem. Dospělí jen přihlíželi, kdyby bylo potřeba někde pomoci. Ale děti si věděly rady a využily této příležitosti dokonale. Maně jsem si vzpomněla na přehlídky (dětské), kde večerní zábava patřila dospělým, zatím co děti byly uloženy k spánku.

Další zajímavostí přehlídky v Revúci byla DĚTSKÁ POROTA. Pořadatelé nejdříve uvažovali o anketě dětského diváka, ale ta by byla neobjektivní, protože na každém představení bylo zcela jiné obecenstvo. A tak zasedli v první řadě s bloky a tužkami v ruce žákyně a žáci devítileté základní školy v Revúci a všichni brali svůj úkol nesmírně vážně, zvolili si předsedkyni poroty, po každém představení se radili. Ale jen sami mezi sebou. Dospělí do jejich práce v průběhu festivalu nezasahovali vůbec, aby neovlivnili závěr poroty. Po ukončení posledního představení napsal každý člen poroty tři představení a tři představitele, kteří se mu nejlépe líbili. Pokud šlo o vyhlášení vítěze — dětská porota měla naprosto stejný názor jako dospělá a i ona dala svou cenu Divadelnímu souboru při ZDŠ v Hybiach za inscenaci hry ČIN ČIN. Bylo to představení opravdu čisté, svěží, výkony dětí byly pravdivé a bezprostřední. Ukázalo se, že i dětská porota dala přednost tomuto čistému představení před daleko efektnějšími inscenacemi. Námitky, že dětský divák chce na scéně vidět především krásné realistické kostýmy a kulisy se ukázala neoprávněná.

J. O.

UHERSKÝ BROD, CIMBÁL A DĚTSKÉ DIVADLO

V Uherském Brodě se letos představil soubor ZDŠ z Gottwaldova—Malenovic s pohádkou Písnička pro princeznu — režie Olga Patíková, soubor 4. ZDŠ z Kroměříže se hrou O princezně Zívalce v režii Z. Vykydalové, dále Malá scéna z Gottwaldova s vděčnou Kouzelnou lampou Aladinovou — režie A. Navrátil, soubor ZDŠ v Šumicích nacvičil a přijel do Brodu s půvabnou hrou Jak květinky přezimovaly, divadelní soubor ZDŠ z Nivnice hrál hru Král 3.333 v režii M. Michalcové, divadelní soubor ZDŠ z Velké nad Veličkou pod vedením M. Hrbáčové zahrál Podivné příhody pana Pimpipána a nakonec soubor hostitelského města — 2. ZDŠ v Uherském Brodě a její divadelní soubor se pochlubily pohádkou Dřevěný zámeček pod vedením režisérky L. Svobodové.

Po každém představení se diskutovalo, hodnotilo, zkoumalo, povídalo, tleskalo a děkovalo, jak už to na přehlídkách bývá. V Uherském Brodě to všechno dík pořadatelům (Závodnímu klubu pracujících a Okresnímu poradnímu sboru pro divadlo v Uh. Hradišti) vypadá zcela samozřejmé. Všechno jim klape, mají zajištěné diváky pro každé představení, jsou zajištěny diplomy, odměny — krásná lidová keramika, květiny, kamarádský vztah ke každému, který je divadlem načichlý. Čert ví, jak to dělají. Ale dělají to dobře, to potvrdí všichni, kdož letos v Uherském Brodě, městě Komenského, na přehlídce byli.

A bylo nás tam dost také na závěr přehlídky, když se v pátek a v sobotu konal i dvoudenní seminář o dětském divadle, na němž J. Delongová hlavně pro začátečníky-režiséry předvedla metody práce s dětmi v dětském divadelním souboru. Práce bylo dost a dobré.

Myslím, že všichni ti, kdo byli v Uherském Brodu, by se shodli na tom, že je správné hrát s dětmi divadlo. Že je dobré učit děti pěkně a česky se vyjadřovat, že je to dobré, aby děti i v mimoškolní činnosti se učily odpovědnosti ke kolektivu. Je dobré uvědomit si, že žádný z těch, kteří vedou dětské soubory, nechce vychovávat primadony, ale že prací v souboru učí v naší přetechnizované a přetelevizované době chodit děti do divadla, chápat divadlo jako namáhavou, ale krásnou práci.

Čím více budeme mít dětí v dětských divadelních souborech, tím více nám doroste dospělých herců-amatérů a tím více bude náš národ mít dobrých a vděčných diváků pro divadla profesionální, a to diváků zasvěcených. A tu není práce zbytečná. Budiž za ni dík všem, kteří s dětmi divadlo dělají.

Ale ještě poznámka — jak se do úvodu dostal ten cimbál? No jednoduše — pořadatelé uspořádali v pátek večer posezení u tohoto strunného nástroje s doprovodem jiných strunných nástrojů a s dostatkem tekutého slunce z vinohradů a s písničkami kolem stolu. Dobře bylo u vás, v městě Komenského, Tomáši Miličko a všichni ostatní nejmenovaní ochotníci v Uherském Brodu. Na shledanou za rok!

HANA STEHLÍKOVÁ

ZAJÍMAVOSTI ZE SVĚTA

SKŘIVANI ZPÍVALI V GENTU. V rámci oslav 25. výročí osvobození koncentračního tábora Dachau se uskutečnil zájezd brněnského Studia Josefa Skřivana do belgického Gentu. Brněnští byli hosty flámské kulturní instituce K. M. DE MELOMANEN, jejíž divadelní složka je ve velmi úzkém a přátelském spojení se Skřivany. Ti sehráli pro belgické obecenstvo Nušičovy Truchlící pozůstalé (tuto hru uvedli svého času také v Hronově). Hrálo se v divadle ARÉNA před velmi srdečným publikem, které bylo o obsahu hry informováno jednak textem otištěným v programu, jednak podrobnějším vysvětlením, zařazeným před každé jednání. Kdo toto představení viděl, ten ví, že akce na jevišti jsou s takovým vysvětlením velmi srozumitelné. Tak to ostatně uvedly i gentské noviny, které představení velmi kladně zhodnotily: navzdory tomu, že diváci (přirozeně) nemohli vychutnat „fajnovosti" textu, byli až do konce velice zaujati a dlouhotrvající potlesk nebyl pouhou zdvořilostí k hostům. Představení manifestovalo belgicko-československé přátelství a mělo slavnostní ráz, který podtrhla také přítomnost pracovníků československého zastupitelského úřadu. Bez jakýchkoli výhrad je možno prohlásit, že jak po stránce divadelní, tak po stránce společenské bylo toto představení důstojným vrcholem zájezdu. Neméně zdařilý – i když mnohem intimnější – byl pak druhý divadelní večer, kdy na oplátku pro nás Čechoslováky hráli hostitelé hru s okupační tématikou Marie Octobre (byla uváděna i u nás) v režii pana A. E. De Frenne, který je duší Královské společnosti DE MELOMANEN.

IONESCO MEZI NESMRTELNÝMI. Byl zvolen členem Francouzské akadamie, tím se stal nesmrtelným, jak píše francouzský odborný tisk. Novináři se samozřejmě na známého dramatika vrhli. Chtěli vědět, co autor říká hlasování (byl zvolen 18 hlasy z celkového počtu 34, přičemž 7 akademiků se zdrželo hlasování). Ale milý pan Ionesco na to nic. A na otázku jestli byl volbou překvapen, odvětil lakonicky: „Ó, to nic, stejně jsem byl nesmrtelný, teď to jen úředně potvrdili..." Na otázku, co soudí dnes o svých hrách, odpověděl: „... hry se změnily, protože se změnilo obecenstvo a obecenstvo je spolutvůrcem divadla... Ale kdybych měl dnes říct, co jsem měl tehdy na mysli svými hrami, asi bych na to těžko mohl odpovědět: vždyť od té doby uplynulo dvacet let!"

STYL A METODA se jmenuje obsáhlý článek, který napsal polský kritik, dramatik a dnes již také ředitel jednoho krakovského divadla J. P. Gawlik o pražském Činoherním klubu. Muselo se mu toto divadlo velmi zamlouvat, poněvadž o svém pobytu v Praze napsal hned do dvou časopisů (Dialog a Życie literackie), a v obou píše pochvalně zejména o Činoherním klubu. Kromě základních informací o souboru, jeho členech a vývoji, obdivuje kolektivní hru ČK, fakt, že režisér se stává „neviditelný". Nachází jisté styčné body s francouzským divadlem Huchette (které hraje Ionesca), nebo s anglickým Living Theatre či English State Company; připomíná i někdejší polský Cricot II., ale nakonec nedává přednost žádné analogii. „Češi na rozdíl od všech tzv. literátských divadel dávají přednost herci, a to úplně bez diskuse..." J. P. Gawlik zdůrazňuje, že tato tendence se jeví jako nový světový divadelní trend! Ostatně, přečtěte si to v polském měsíčníku Dialog č. 3/70.

40 LET OD SMRTI V. MAJAKOVSKÉHO (zemřel 14. 4. 1930) dalo řadu podnětů i divadelníkům. Vždyť Majakovskij měl divadlo velmi rád a aktivně se na jeho vývoji podílel. Je všeobecně známo, že se několikrát pokusil o drama! Snažil se najít novou tvář dramatické formy, ať už ve Štěnici nebo v Horké lázni. Ale málokdo ví, že se na divadle a filmu podílel Majakovskij i jinak. Byl filmovým scénáristou a také hercem, na divadle to zkoušel několikrát a ve filmu prý měl i úspěchy s několika svými roličkami... O jeho herectví psal nedávno sovětský týdeník Ekran.

DIVADLO VE VIETNAMU se hraje přesto, že se střílí a že padají bomby. Zdá se to být neuvěřitelné, ale je tomu tak. O vietnamském divadle se u nás neví vůbec nic. Nedávno se pokusil shromáždit několik faktů o vietnamském divadelnictví londýnský časopis The Drama Review, a to v čísle věnovaném politickému divadlu ve světě. Vietnamské divadlo má svou podobu klasického i moderního divadla, ale nás především zajímá tzv. Hat Chéo čili lidové divadlo, které má své kořeny někde blízko jako naše amatérské divadlo, v národní tradici a kultuře. Hry jsou uváděny z pokolení na pokolení, čerpají z národní historie, z báchorek a pohádek. Jazyk těchto her je krásný, čistý, poněvadž čerpal přímo z jazyka vietnamského lidu. Obliba těchto her je i uprostřed válečné vřavy velká, snad právě proto, že dodávají sílu, naději a víru v národní existenci a lidskou pospolitost. Jsou to hry pohádkové, satirické, ale především moudré, je v nich obsažena tisíciletá lidská moudrost o životě a smrti.

IONESCO JEŠTĚ JEDNOU – tentokrát jako autor nové hry, která se nedávno rozběhla světem. Jmenuje se Triumf smrti. Recenzent düsseldorfské premiéry píše: „Nesmrtelným je lehké smát se ze smrti..." Touto hrou se dramatik vrátil na jeviště po delší přestávce, kdy byl plně zaměstnán psaním svých vzpomínek.

POLÁCI V USA. Škoda, že u nás podrobně nezaznamenaly ani jediné noviny fakt, že polský soubor J. Grotowského, velkého divadelního experimentátora, sklízel nedávno přímo fantastické úspěchy v USA. Byl tam na velmi dlouhém zájezdu, více než tříměsíčním. Všude se obdivovali novým pokusům oživit formu divadla a nově zapojit do divadelní akce především herce. (V tom je Grotowského úsilí – i když nikoli přímo – podobné našemu Činohernímu klubu.) Grotowského experimentální divadlo znají už diváci ve všech evropských a řadě jiných velkých světových metropolí, jen k nám se nějak nemůže dostat. Proč vlastně? Není to škoda?

ZAJÍMAVÉ DROBNOSTI

● Titulní roli v životopisném filmu o P. I. Čajkovském vytvořil známý sovětský filmový a divadelní herec I. Smoktunovskij...

● Do kin se právě dostal horror A. Hitchcocka Ptáci (1963). Všimněte si, že v něm hraje také sám režisér. Na počátku filmu vychází se dvěma psy na provázku z obchodu s ptáky. Je to jen drobný záběr, ale slavný tvůrce strachu si v málokterém filmu dá ujít nějakou malou roličku...

● Bergmanova herečka – a také manželka – Ingrid Thulinová se rozhodla, že odjede do Itálie, aby na jevištích v Turíně, Římě a Miláně hostovala ve Strindbergově Hře stínů. Přerušila všechny své filmové práce a dala přednost jevišti...

Na titulním snímku hronovská inscenace Jiráskova Pana Johanesa

Amatérská scéna, ročník VII (Ochotnické divadlo, ročník XVI), čís. 8, srpen 1970. Vydává ministerstvo kultury v nakladatelství Orbis, n. p., Praha 2, Vinohradská 46. — Redakce Amatérské scény: Jiří Beneš (vedoucí redaktor), Pavel Bošek. — Grafická úprava: Nina Roháčová. — Technická redakce: Jana Zubíková. — Adresa redakce: Praha 2, Vinohradská třída 2, telefon č. 22 10 57. — Tiskne Státní tiskárna, n. p., závod 2, Praha 2, Slezská 13. — Rozšiřuje Poštovní novinová služba, informace o předplatném podává a objednávky přijímá každá pošta i doručovatel. — Cena jednotlivého výtisku 4 Kčs. — Vychází jednou měsíčně. — Toto číslo mělo redakční uzávěrku v červnu 1970.

© *Nakladatelství Orbis, n. p., Praha 1970.*

XIX–XXXIX

JH

▲ ▲ Vlevo nahoře Robin zbojník – inscenace Skřivanů na 39. JH, vpravo nahoře Čechovova aktovka Na hlavní silnici v provedení téhož souboru na 38. JH

◄ Hrušovské divadlo uvádí Anouilhovu Antigonu (39. JH)

Radnická inscenace Karolíny na 39. JH. ► Všechny snímky Karel Minc

Sluha dvou pánů – uvádí Prievidza na 39. JH

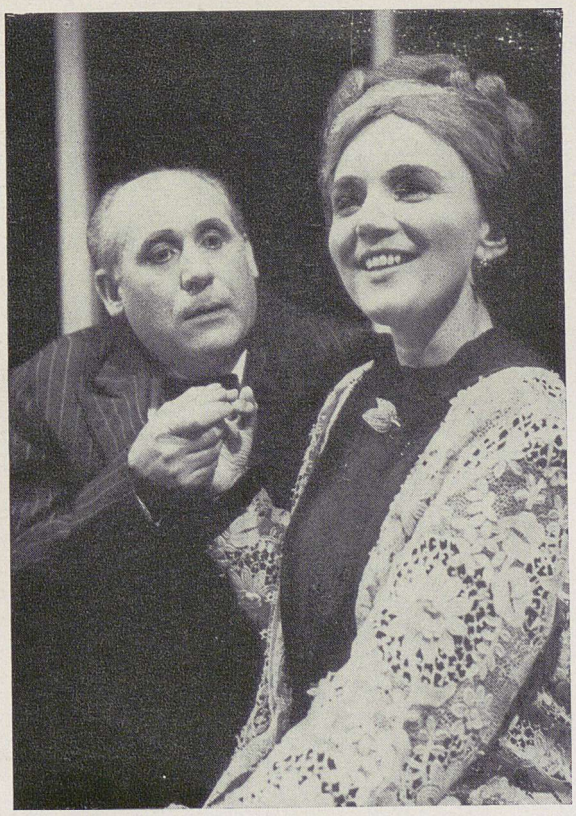

Divadlo Na Vinohradech uvádí Goetho va Fausta. V titulní roli R. Brzobohatý. Foto Sochůrek